

TULEVAISUUS- BAROMETRI 2025

– Luottamus tulevaisuuteen koetuksella

Sanna Rekola, Sari Tuori ja Jukka Vahti

Sitran selvityksiä 246

© Sitra 2025

**Tulevaisuusbarometri 2025
– Luottamus tulevaisuuteen koetuksella**

Kirjoittajat

Sanna Rekola, Sari Tuori ja Jukka Vahti

Toimitussihteeri: Anna Solovjew-Wartiovaara

Kannen kuva: Topias Dean

Taitto: Grano Oy

ISBN 978-952-347-408-6 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 1796-7112 (PDF) www.sitra.fi

SITRAN SELVITYKSIÄ -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

Sisällys

Esipuhe: Maailman myllerrys haastaa suomalaisten luottamusta tulevaan	4
Tiivistelmä	5
Sammanfattning	7
Summary	9
Johdanto: Suomalaisten luottamus tulevaan taipuu, mutta ei katkea	11
1. Parempaan tulevaisuuteen uskoo yhä harvempi	13
2. Kansalaiset ja päättäjät suhtautuvat Suomea muuttaviin kehityskulkuihin osin eri tavoin	20
3. Alueellisesti suomalaisten suhtautumisessa tulevaisuuteen on paljon samaa – arviot oman asuinkunnan tulevaisuudesta kuitenkin vaihtelevat	24
4. Paikallisesta ja alueellisesta päätöksenteosta puuttuvat innostavat visiot ja pitkäjänteisyys niin kansalaisten kuin päättäjien itsensäkin mielestä	27
5. Työpaikat ja lasten ja nuorten hyvinvointi painavat äänestyspäätöksissä alue- ja kuntavaaleissa 2025	30
Lopuksi: Suomalaiset uskovat itseensä tulevaisuustoimijoina, mutta yhteinen tulevaisuus näyttäytyy sumeana	34
Lähteet	38
Kirjoittajista	39
Liite 1: Näin selvitys tehtiin	40
Liite 2: Kyselylomake	41

Esipuhe: Maailman myllerrys haastaa suomalaisten luottamusta tulevaan

Alkuvuosi 2025 jää maailmanhistoriaan poikkeuksellisen myrskyisenä aikana. Totunnaisia globaaleja valtasuhteita ja kansainvälisen poliittisen järjestyksen perustuksia haastettiin kovempaa kuin kertaakaan maailmansotien jälkeen. Viime vuosina yksittäisten kansalaisten ja kansakuntien kestävyyttä ja tulevaisuususkoa ovat koetelleet niin koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan kuin taustalla jo pidempään edenneet ilmastokriisi ja luontokato. Suomessa eurokriisistä asti vallinnut hitaan kasvun aika on ollut verrokkimaita pysyvämpi ilmiö. Voidaan hyvällä syyllä puhua limittyvien kriisien aikakaudesta.

Tulevaisuuksien jäsentäminen ja kuvittelemisen ei ole ”normaaliaikoinakaan” helppoa. Sitran Tulevaisuusbarometri 2025 on pysäytyskuva suomalaisten tulevaisuusajattelusta joulutammikuussa 2024–25. Tällä kertaa selvitimme kansalaisten ohella myös kunta- ja aluetason poliittisten päättäjien suhtautumista tulevaisuuteen. Halusimme tietää, mitä vastaajat ajattelevat omasta, asuinseutunsa, Suomen ja ihmiskunnan tulevaisuudesta. Mikä herättää toivoa, mikä pelottaa, mikä innostaa eri puolilla Suomea erilaisissa elinpiireissä asuvia suomalaisia? Kokevatko kansalaiset ja päättäjät, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa? Selvitimme myös, miten suomalaiset suhtautuvat erilaisiin kehityskulkuihin, olipa kyse sitten tekoälyn sulautumisesta arkeen, Suomen innovaatiokyvystä, sote-palvelujen digitalisoitumisesta tai suhteestamme luontoon.

Sitran tavoitteena on vahvistaa suomalaisten tulevaisuusajattelua ja ennakointikyvykkyyttä sekä auttaa kytkemään tulevaisuustietoa nykyistä paremmin päätöksentekoon. Tulevaisuusbarometri tarjoaa tietoa ja välineitä kuvitella ja käsitellä erilaisia tulevaisuuksia sekä auttaa tunnistamaan tulevaisuusajattelun pullonkauloja. Tämä on järjestyksessään neljäs Tulevaisuusbarometri, joten kyseessä on myös päivittyvä ja täydentyvä tietopankki, joka kuvaa suomalaisen tulevaisuusajattelun muutoksia ja trendejä vuodesta 2019 alkaen.

Tulevaisuusbarometri 2025 on aarrearkku paitsi päättäjille myös kaikille ennakointi- tai strategiatyön tekijöille. Barometri tarjoaa kiinnostavia tuloksia ja kokonaiskuvaavaa kunta- ja aluetason demokratian näkymistä, samoin kuin siitä, mitkä tekijät painavat eniten äänestäjien äänestyspäätöksissä kunta- ja aluevaaleissa 2025. Aiomme myös itse hyödyntää barometrin tarjoamaa rikasta data-aineistoa entistä monipuolisemmin Sitran työssä suomalaisen yhteiskunnan uudistamiseksi.

Poikkeusaikoina niin yksilöiltä, erilaisilta yhteisöiltä kuin kokonaisilta kansakunnilta tarvitaan sekä kriisitietoisuutta että varautumiskykyä. Elävän ja hengittävän yhteiskunnan ja demokratian ylläpitämiseen ja uudistamiseen ne eivät kuitenkaan yksin riitä. Myös limittyvien kriisien ajassa – ja ehkä erityisesti silloin – tarvitaan innostavia näkymiä tulevasta: tulevaisuuksia, joita odottaa ja tulevaisuuksia, joiden eteen on valmis näkemään vaivaa sekä tulevaisuuksia, jotka kokee yhteisiksi muiden kanssa.

13.3.2025

Veera Heinonen

johtaja, Ennakointi ja koulutus, Sitra

Tiivistelmä

Tulevaisuusbarometri 2025 on Sitran teettämä kyselytutkimus, jossa selvitettiin 15–84-vuotiaiden mannersuomalaisten näkemyksiä tulevaisuudesta. Keskeisinä kysymyksinä Tulevaisuusbarometrissa olivat edellisistäkin barometreistä tutut kysymykset: miltä tulevaisuus näyttää, voiko tulevaisuuteen vaikuttaa ja minkä asioiden ihmiset haluaisivat nähdä toteutuvan tulevaisuudessa. Mukana oli myös uusia kysymyksiä liittyen tulevaisuuteen vaikuttaviin kehityskuluihin, kansalaisten osallisuuteen ja pidemmän aikavälin huomioimiseen päätöksenteossa.

Ensimmäistä kertaa kansalaisten rinnalla Tulevaisuusbarometrissa selvitettiin myös kuntien ja hyvinvointialueiden poliittisten päättäjien näkemyksiä.

Tulevaisuusbarometrin tulosten valossa tulevaisuus kiinnostaa suomalaisia. Usko parempaan tulevaisuuteen kuitenkin horjuu ja huomattavasti aiempaa suurempi joukko arvioi Suomen tulevaisuuden nykyhetkeä huonommaksi. Omaan tulevaisuuteen tähyillään toiveikkaammin, mutta erityisen synkältä suomalaisten silmissä näyttää ihmiskunnan tulevaisuus. Suurin osa suomalaisista kuitenkin uskoo, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Nuorten (15–24-vuotiaat) tulevaisuususkoo on säilynyt vahvana. Heille tulevaisuus näyttyy vanhempiä ikäryhmiä parempana, ja he myös uskovat yhdessä nuorten aikuisten (25–34-vuotiaat) kanssa vanhempiä ikäryhmiä useammin, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

Päättäjien ja kansalaisten suhtautumisessa tulevaisuuteen vaikuttaviin kehityskuluihin on eroja. Alueelliset erot suhtautumisessa tulevaisuuteen ovat verrattain pieniä ja tulevaisuuteen vaikuttavista kehityskuluistakin ajatellaan eri puolilla Suomea varsin samansuuntaisesti. Eroja kuitenkin löytyy, kun kysytään, miltä oman asuinkunnan tulevaisuus näyttää. Arviot oman asuinkunnan tulevaisuudesta ovat heikentyneet vuodesta 2021.

Tulevaisuusbarometrin 2025 mukaan paikallisesta ja alueellisesta päätöksenteosta puuttuvat innostavat visiot ja pitkäjänteisyys niin kansalaisten kuin päättäjien itsensä mielestä.

Vain 11 prosenttia suomalaisista kokee, että paikallisessa ja alueellisessa päätöksenteossa huomioidaan päätösten pitkän aikavälin vaikutuksia. Myös kokemukset vaikutusmahdollisuuksista oman asuinkunnan tulevaisuuteen ovat heikot. Tulevaisuusbarometrin tulosten perusteella paikallinen ja alueellinen päätöksenteko Suomessa ei tällä hetkellä näyttäydä kansalaisille parempaa tulevaisuutta rakentavana poliittisena ja demokraattisena prosessina. Sen sijaan tuloksista piiryy kuva erilaisiin kielteisiin kehityskuluihin ja niukkeneviin resursseihin reagoivana, lyhytjänteisenä hallinnointina, johon kuntien ja alueiden asukkailla on vain niukasti vaikutusmahdollisuuksia.

Toivotuimpia muutoksia yhteiskunnassa seuraavien kymmenen vuoden aikana ovat työpaikkojen löytyminen kaikille sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantuminen. Rauhattomassa maailmassa käytävissä kunta- ja aluevaaleissa 2025 äänestäjät ajattelevat elämän perusasioita kuten toimeentuloa, hyvinvointivaltion säilyttämistä ja turvallisuutta.

Kansalaiskyselyyn vastasi yhteensä 3226 henkilöä eri puolilta Suomea. Päättäjäkyselyyn vastasi 733 kuntien ja hyvinvointialueiden poliittista päättäjää. Tulevaisuusbarometri toteutettiin nyt neljättä kertaa. Edelliset barometrit ovat vuosilta 2019, 2021 ja 2023. Kunta- ja aluevaalien alla toteutetussa Tulevaisuusbarometrissa 2025 vastauksia on tarkasteltu valtakunnallisen tason lisäksi myös maakunnittain, kuten vuonna 2021.

5+1 nostoa Tulevaisuusbarometrasta

1.

Parempaan tulevaisuuteen uskoo yhä harvempi.

Nuorten usko tulevaisuuteen on kuitenkin säilynyt verrattain vahvana – ihmiskunnan tulevaisuus mietityttää.

2.

Alueellisesti suomalaisten suhtautumisessa

tulevaisuuteen ei isoja eroja – arviot oman asuinkunnan tulevaisuudesta kuitenkin vaihtelevat.

3.

Alueellisesta päätöksenteosta puuttuvat

innostavat visiot ja pitkäjänteisyys niin kansalaisten kuin päättäjien itsensäkin mielestä – vaikutusmahdollisuudet koetaan vähäisiksi.

4.

Kansalaiset ja päättäjät suhtautuvat Suomea

muuttaviin kehityskulkuihin osin eri tavoin.

5.

Työ, turvallisuus ja hyvinvointivaltion turvaaminen

ohjaavat äänestyspäätöksiä alue- ja kuntavaaleissa 2025.

+

Suurin osa suomalaisista uskoo, että tulevaisuuteen

voi vaikuttaa – tämä on Suomelle voimavara, jota voisimme hyödyntää paremmin.

Sammanfattning

Framtidsbarometern 2025 är en enkätundersökning som Sitra har låtit göra för att ta reda på 15–84-åriga finländares syn på framtiden. De centrala frågorna i Framtidsbarometern var frågor som är bekanta även från tidigare barometrar: hur ser framtiden ut, kan man påverka framtiden och vilka saker vill finländarna att ska genomföras i framtiden. Det fanns också nya frågor om utvecklingsförlopp som påverkar framtiden, medborgarnas delaktighet och att beakta långsiktighet i beslutsfattandet.

Förutom medborgarnas synpunkter tog man i Framtidsbarometern för första gången även reda på åsikter hos politiska beslutsfattare i kommuner och välfärdsområden.

Resultaten av enkäten Framtidsbarometern visar att finländarna är intresserade av framtiden. Tron på en bättre framtid vacklar dock och en betydligt större grupp än tidigare tror att Finlands framtid kommer att vara sämre än situationen just nu. Man är mer hoppfull inför den egna framtiden, men i finländarnas ögon ser mänsklighetens framtid särskilt dystert ut. Största delen av finländarna tror dock att man kan påverka framtiden. Framtidstron bland unga (15–24-åringar) har förblivit stark. De tycker att framtiden ser bättre ut jämfört med äldre åldersgrupper och tillsammans med unga vuxna (25–34-åringar) tror de oftare än äldre åldersgrupper att man kan påverka framtiden.

Det finns skillnader i hur beslutsfattarna och medborgarna förhåller sig till utvecklingsförlopp som påverkar framtiden. De regionala skillnaderna i hur man förhåller sig till framtiden är relativt små och man tänker också i olika delar av landet på motsvarande sätt på utvecklingsförlopp som påverkar framtiden. Det finns dock skillnader när man frågar hur den egna hemkommunens framtid ser ut. Uppskattningarna av den egna hemkommunens framtid har försämrats sedan 2021.

Enligt Framtidsbarometern 2025 saknas både enligt medborgarna och beslutsfattarna inspirerande visioner och långsiktighet i det lokala och regionala beslutsfattandet.

Endast 11 procent av finländarna upplever att de långsiktiga konsekvenserna av beslut beaktas i det lokala och regionala beslutsfattandet. Man upplever också att möjligheterna att påverka den egna hemkommunens framtid är svaga. Resultaten av Framtidsbarometern visar att det lokala och regionala beslutsfattandet i Finland för närvarande inte för medborgarna framstår som en politisk och demokratisk process som bygger en bättre framtid. Resultaten ger tvärtom en bild av en kortsiktig styrning som reagerar på olika negativa utvecklingsförlopp och allt knappare resurser och som kommunens och områdets invånare endast har små möjligheter att påverka.

De förändringar i samhället som man önskar sig mest under de kommande tio åren är att hitta jobb för alla och att förbättra barns och ungas välfärd. I en orolig värld tänker väljarna i kommunal- och välfärdsområdesvalet 2025 på grundläggande frågor i livet, såsom uppehälle, bevarande av välfärdsstaten och säkerheten.

Medborgarenkäten besvarades av totalt 3 226 personer från olika delar av Finland. Enkäten till beslutsfattare besvarades av 733 politiska beslutsfattare i kommunerna och välfärdsområdena. Framtidsbarometern genomfördes nu för fjärde gången. De föregående barometrarna är från 2019, 2021 och 2023. Svaren i Framtidsbarometern 2025 som genomfördes under kommunal- och välfärdsområdesvalet har granskats både på riksnivå och landskapsvis, på samma sätt som 2021.

5+1 huvudpunkter från Framtidsbarometern

1.

Allt färre tror på en bättre framtid. De ungas framtidstro har dock förblivit relativt stark – mänsklighetens framtid gör finländarna betänksamma.

2.

Regionalt sett finns det inga stora skillnader i hur finländarna förhåller sig till framtiden – hur man ser på den egna hemkommunens framtid varierar dock.

3.

Det regionala beslutsfattandet saknar inspirerande visioner och långsiktighet enligt både medborgarna och beslutsfattarna själva – man upplever att möjligheterna att påverka är små.

4.

Medborgarna och beslutsfattarna förhåller sig delvis på olika sätt till de utvecklingsförlopp som förändrar Finland.

5.

Arbete, säkerhet och tryggande av välfärdsstaten styr hur man röstar i välfärdsområdes- och kommunalvalet 2025.

+

Största delen av finländarna tror att man kan påverka framtiden – detta är en resurs för Finland som vi skulle kunna utnyttja bättre.

Summary

The Futures Barometer 2025 is a survey commissioned by Sitra that asked continental Finns aged 15 to 84 about their views on the future. The Futures Barometer included key questions that were also featured in previous barometers: what does the future look like, can we influence the future and what would people like to see happen in the future. The barometer also featured new questions about trends affecting the future, citizens' engagement, and long-term mindsets in decision-making.

For the first time, the Futures Barometer was not only addressed to citizens but the political decision-makers of municipalities and wellbeing services counties as well.

The results of the Futures Barometer indicate that Finns are interested in the future. However, faith in a better future is faltering, and a considerably larger group than before felt that Finland's future would be worse compared to the present day. People are more optimistic about their personal futures, but Finns have a particularly grim outlook on the future of humanity. Still, most Finns believe that we can influence the future. Young people's (aged 15–24) faith in the future has remained strong. For them, the future seems better compared to older age groups, and young people and young adults (25–34-year-olds) are also more likely than older groups to believe that we can influence the future.

When it comes to trends affecting the future, there are differences in attitudes between decision-makers and the public. Regional differences in attitudes towards the future are relatively small, and different parts of Finland are fairly uniform in their thoughts about trends affecting the future. However, some differences emerge when the respondents are asked what the future of their home municipality looks like; in this respect, people's outlook on the future has become more pessimistic since 2021.

According to the Futures Barometer 2025, local and regional decision-making lacks an inspiring vision and a long-term mindset, both in the eyes of the public and the decision-makers themselves.

Only 11% of Finns feel that long-term impacts are taken into account in local and regional decision-making. They also have poor experiences of influencing the future of their home municipality. Based on the findings of the Futures Barometer, local and regional decision-making in Finland does not currently appear to the public as a political and democratic process that is building a better future. Instead, the results paint a picture of a short-sighted administration reacting to various negative trends and shrinking resources, leaving municipalities' and regions' residents little opportunity to influence anything.

The most hoped-for changes in society over the next ten years include finding jobs for everyone and improving the well-being of children and young people. In this troubled global situation, voters in the 2025 county and municipal elections are thinking about the fundamentals of life, like making a living, preserving the welfare state, and security.

A total of 3,226 people from different parts of Finland responded to the citizens' survey. The survey for political decision-makers in municipalities and wellbeing services counties received 733 responses. This was already the fourth iteration of the Futures Barometer. The previous barometers are from 2019, 2021 and 2023. Conducted just before the county and municipal elections, the responses to the Futures Barometer 2025 have been examined not only at the national level but also by county, as in 2021.

5+1 highlights from the Futures Barometer

- 1.** **Fewer and fewer believe in a better future.** Young people's faith in the future is still relatively strong – but they wonder about the future of humanity.
- 2.** **No major regional differences in Finns' attitudes towards the future** – although outlooks vary on the future of people's home municipalities.
- 3.** **Regional decision-making lacks an inspiring vision and a long-term mindset,** so feel both the public and the decision-makers – people experience limited opportunities to influence things.
- 4.** **Citizens and decision-makers have partly differing attitudes towards trends that are changing Finland.**
- 5.** **Work, safety and safeguarding the welfare state are swaying voters** in the 2025 county and municipal elections.
- +** **Most Finns believe that we can influence the future** – this is a resource for Finland that we could be utilising better.

Johdanto: Suomalaisten luottamus tulevaan taipuu, mutta ei katkea

Tulevaisuudentutkija Fred Polak on todennut yhteiskuntien säilyttävän elinvoimansa vain niin pitkään, kun niillä on kykyä kuvitella toivottava tulevaisuus. Samaa voi ajatella myös demokratiasta: Ellei tarjolla ole vaihtoehtoisia, toivottavia tulevaisuuksia ja keinoja vaikuttaa siihen, miten niitä tavoitellaan, miksi ihmisten pitäisi vaivautua ehdolle vaaleissa, äänestämään, vaikuttamaan muilla keinoin tai osallistumaan julkiseen keskusteluun?

Sitran Tulevaisuusbarometri tarkastelee, millaisena suomalaiset näkevät tulevaisuuden: uskommeko asioiden menevän parempaan suuntaan vai näemmekö tulevaisuuden yllä synkkiä pilviä? Millaisiksi arvioimme mahdollisuutemme vaikuttaa tulevaisuuteen? Viime vuosien kriisit ja epävarmuudet tekevät tarkastelun entistä kiinnostavammaksi. Onko suhteemme tulevaisuuteen muuttunut?

Tulevaisuusbarometri 2025 on neljäs katsaus suomalaisten tulevaisuussuhteisiin. Tulevaisuusbarometri on toteutettu joka toinen vuosi vuodesta 2019 lähtien ja se on julkaistu aina vaalien alla luomaan pidemmän aikavälin näkymää siihen, mitä suomalaiset ajattelevat ja toivovat tulevaisuudelta. Tulevaisuudella Tulevaisuusbarometrissa tarkoitetaan tulevaisuutta 10–20 vuotta tästä hetkestä eteenpäin. Näin ollen se katsoo kauemmas tulevaisuuteen kuin useimmat muut kyselytutkimukset.

Tulevaisuusbarometri pohjautuu laajaan kansalaiskyselyyn. Tulevaisuusbarometriin 2025 vastasi yhteensä 3226 suomalaista. Vastaukset tarjoavat monipuolista näkymää suomalaisten tulevaisuussuhteisiin ja niissä tapahtuneisiin muutoksiin. Kyselystä saadun datan avulla päästään kiinni suomalaisten mielenmaisemaan myös alueellisella tasolla.

Tällä kertaa selvitimme ensimmäistä kertaa myös päättäjien näkemyksiä tulevaisuudesta. Kyselyyn vastasi 733 kunnanvaltuustojen ja aluevaltuustojen jäsentä. Päättäjien vastaukset tarjoavat kiinnostavan vertailuaineiston kansalaisten näkemysten rinnalle ja herättelevät pohtimaan tulevaisuusvaltaa päätöksenteossa.

Vuoden 2025 Tulevaisuusbarometrissa on paljon samaa, kuin aikaisemmissakin kyselyissä, mutta mukana on myös uusia osioita. Sitran uuden strategian viitoittamana halusimme selvittää, mitä suomalaiset ajattelevat tulevaisuuden huomioimisesta päätöksenteossa, ja miten he arvioivat erilaisten kehityskulkujen vaikuttavan hyvinvointiinsa tulevaisuudessa. Olemme pyrkinet tarkastelemaan laajaa aineistoa myös ”polakilaisittain” siitä näkökulmasta, millainen toimijuuden tunne kyselyn tuloksissa näkyy suhteessa tulevaisuuteen. Näkevätkö suomalaiset edesspäin vaihtoehtoisia tulevaisuuksia, joihin voi vaikuttaa vai näyttäytykö tulevaisuus suljettuna, muiden määrittelemänä polkuna eteenpäin, johon meidän tulee vain parhaamme mukaan sopeutua?

Tähän selvitykseen olemme koonneet Tulevaisuusbarometrin tärkeimmät löydökset. Aineisto on kuitenkin paljon laajempi. Olemme julkaisseet kyselyn tulosaineistot verkkosivullamme sidosryhmiemme ja tutkijoiden käyttöön. Jatkamme myös itse barometridatan analysointia ja hyödyntämistä.

Kunta- ja aluevaalien alla julkaistava Tulevaisuusbarometri kutsuu pohtimaan pidempää aikaväliä päätöksenteossa. Aluetasolle asti ulottuvat tulokset tarjoavat monipuolisen aineiston myös esimerkiksi pitkäjänteisen kunta- ja aluekehitystyön tueksi.

MISTÄ KYSE?

Tulevaisuusbarometri 2025

Tulevaisuusbarometri pohjautuu kansalaisille ja päättäjille suunnattuihin kyselyihin, joka toteutettiin marraskuun 2024 ja tammikuun 2025 välisenä aikana. Kyselyn avulla selvitetiin kansalaisten ja päättäjien suhtautumista tulevaisuuteen. Tulevaisuusbarometreissa vastaajia on ohjeistettu miettimään tulevaisuutta 10–20 vuoden aikajänteellä.

Tulevaisuusbarometrin kyselytutkimuksen on toteuttanut Verian. Kansalaisten osalta kerätty aineisto edustaa kattavasti 15–84-vuotiaita mannersuomalaisia. Kyselyyn vastasi 3226 suomalaista. Päättäjille suunnattuun kyselyyn vastasi yhteensä 733 kuntien ja hyvinvointialueiden vaaleilla valit-

tua, poliittista päättäjää. Kaavioissa esitettyjen prosenttiosuuksien summat saattavat olla paikoitellen 99 tai 101 pyöristyksistä johtuen.

Aineiston analyysissä on hyödynnetty muita ajankohtaisia ja aiheen kannalta tarkoituksemukaisia tutkimuksia ja selvityksiä. Näin selvitys tehtiin -liitteessä on käsitelty yksityiskohtaisemmin kyselytutkimuksen metodologia, kysymyksenasettelua sekä sen vaikutusta tuloksiin. Kysymykset ja vastausvaihtoehdot löytyvät liitteestä 2. Koko aineisto on saatavilla Sitran verkkosivuilla osoitteessa: sitra.fi/tulevaisuusbarometri.

1. Parempaan tulevaisuuteen uskoo yhä harvempi

Tulevaisuus kiinnostaa suomalaisia, mutta usko parempaan tulevaisuuteen horjuu. Huomattavasti aiempaa suurempi joukko arvioi Suomen tulevaisuuden nykyhetkeä huonommaksi. Poikkeuksena ovat nuoret, joiden tulevaisuususkoo on säilynyt verrattain vahvana. Suurin osa suomalaisista kuitenkin uskoo, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

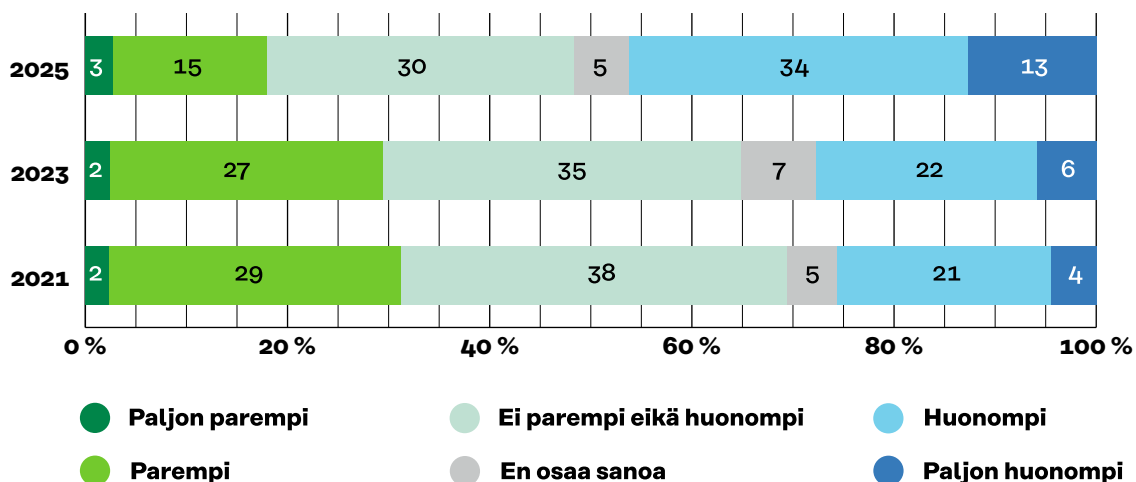
Suomalaisten kiinnostus tulevaisuutta kohtaan on säilynyt korkealla tasolla. Vaikka osuus onkin hieman laskenut, tulevaisuus kiinnostaa edelleen 85 prosenttia suomalaisista. Asenteissa tulevaisuutta kohtaan on kuitenkin havaittavissa muutoksia suhteessa edellisiin Tulevaisuusbarometreihin. Aiemmpaa harvempi (14 %) odottaa tulevaisuutta innolla ja näkee siellä mahdollisuuksia.

Innokkaiden osuus on laskenut vuoden 2023 Tulevaisuusbarometrissa seitsemällä prosenttiyksiköllä. Niiden osuus, jotka pelkäävät tulevaisuutta ja näkevät siellä uhkakuvia (18 %), on puolestaan hieman kasvanut. Suurimmalla osalla (54 %) suhde on edelleen kahtalainen: välillä tulevaisuus

pelottaa ja välillä innostaa. Miehet odottavat tulevaisuutta useammin innolla kuin naiset.

Erityisen voimakkaasti on muuttunut vastaajien suhtautuminen Suomen tulevaisuuteen. Nykyhetkeä parempana tulevaisuuden näkee kansalaisista vain 18 prosenttia, joka on 11 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2023. Huonommaksi Suomen tulevaisuuden arvioi 47 prosenttia vastaajista, joka on 19 prosenttiyksikköä suurempi joukko kuin kaksi vuotta sitten ja 22 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2021. Synkimpänä Suomen tulevaisuuden näkevät ikäryhmistä nuoret aikuiset (25–34-vuotiaat) ja taloudelliselta tilanteeltaan ne, jotka joutuvat tinkimään lähes kaikesta.

Kuva 1: Millaisena näet Suomen tulevaisuuden?

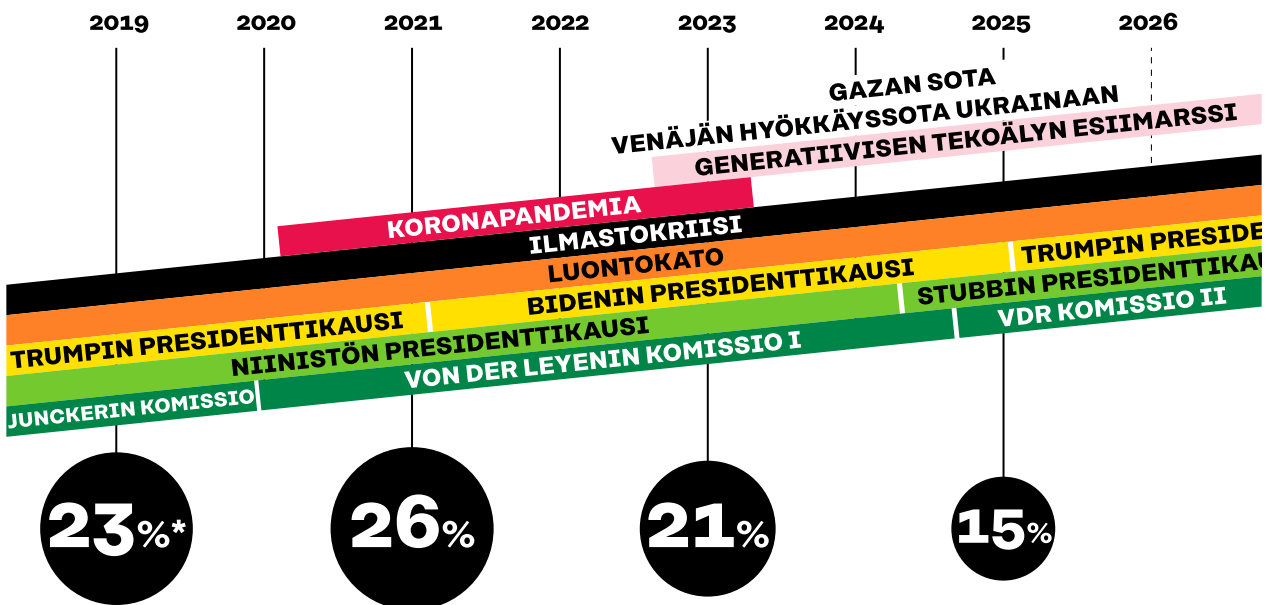

Muutos kansalaisten suhtautumisessa Suomen tulevaisuuteen on merkittävä ja heijastuu myös muissa viimeaikaisissa selvityksissä. E2 Tutkimuksen Miten meillä menee? -selvityksessä (2024) 61 prosenttia suomalaisista arvioi Suomen olevan menossa väärään suuntaan, kun vuotta aikaisemmin osuus oli yli 10 prosenttiyksikköä pienempi. Myös EVAn arvo- ja asennetutkimuksen (2024) mukaan suomalaisten enemmistö kokee asioiden menevän maassamme väärään suuntaan. EVAn mukaan näkemykset Suomen suunnasta ovat poliittisesti varsin latautuneita ja hallituspuolueiden kannattajat näkevät suunnan useammin oikeana verrattuna opposition kannattajiin. Tulevaisuusbarometrissa puolueiden kannattajien näkemyserot eivät noudata tätä linjaa, ja esimerkiksi keskustan kannattajat katsovat Suomen

tulevaisuuteen optimistisemmin kuin perussuomalaisten kannattajat. Kokoomuksen kannattajat näkevät Suomen tulevaisuuden parempana jossain määrin useammin kuin muiden puolueiden kannattajat, mutta merkille pantavaa on, että myös heidän keskuudessaan usko Suomen tulevaisuuteen on laskenut useilla (9 %) prosenttiyksiköillä. Perussuomalaisten kannattajien keskuudessa suhtautuminen Suomen tulevaisuuteen ei ole muuttunut – heille Suomen tulevaisuus näyttäytyi jo vuonna 2023 verrattain synkänä.

Kansalaisten lisäksi myös kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjät näkevät Suomen tulevaisuuden useammin nykyhetkeä huonompana (39 %) kuin parempana (26 %).

Kuva 2. Viime vuosina on tapahtunut paljon.

*Suomalaisten osuus, jotka odottavat tulevaisuutta innolla ja näkevät siellä paljon mahdollisuuksia Tulevaisuusbarometreissa 2019, 2021, 2023 ja 2025.

Tulevaisuususkon horjuminen ei ole ihme. Viime vuosien aikana toimintaympäristössä on tapahtunut paljon asioita, jotka ovat olleet omiaan aiheuttamaan lisääntyvää epävarmuutta ja luottamuksen heikentymistä tulevaisuutta kohtaan. Mukaan on mahtunut niin yllättävämpiä kriisejä koronapandemiasta Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa kuin pidempiaikaisia kehityskulkuja ilmaston kuumenemisestä luontokatoon ja hyvinvoinnin haasteiden kasvuun, ja näillä on ollut vaikutusta myös suomalaisten elämään.

Haasteet ja ongelmat helposti vievät huomion, mutta olisi tärkeää tunnistaa myös vahvuuksia ja menestystekijöitä, joiden ansiosta suomalaisten luottamus tulevaisuuteen ei ole notkahtanut syvemmälle. Professori Juho Saaren (2024) mukaan suomalaisen yhteiskunta on kaiken kuohunnan keskellä osoittanut merkittävää kriisinkestävyyttä ja sopeutumistehokkuutta, joiden ansiosta kansalaiset ovat voineet luottaa yhteiskuntaan. Tämä ei kuitenkaan välttämättä jatku ikuisesti, elleimme onnistu pitämään kiinni vahvuuksista ja visioiman parempia tulevaisuuksia.

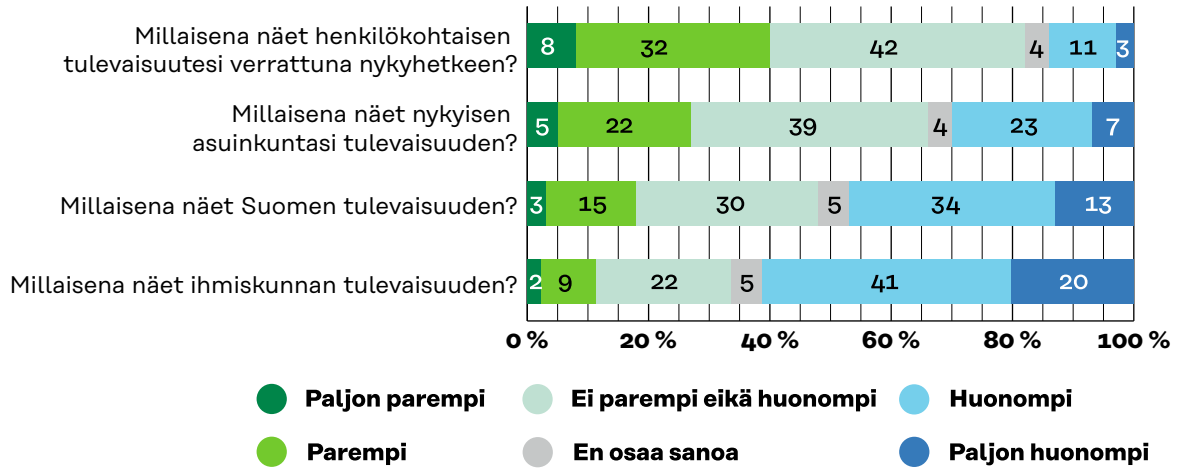
Oman asuinkuntansa tulevaisuuteen vastaajat suhtautuvat myönteisemmin kuin Suomen tulevaisuuteen: kuitenkin vain 27 prosenttia kansalaisista ja 39 prosenttia päättäjistä uskoo oman asuinkunnan tulevaisuuden olevan nykyhetkeä parempi.

Omaan tulevaisuuteen tähyillään toiveikkaammin – synkimmältä näyttää ihmiskunnan tulevaisuus

Henkilökohtaiseen tulevaisuutensa suomalaiset suhtautuvat Suomen tulevaisuutta positiivisemmin. Lähes 40 prosenttia näkee oman tulevaisuutensa nykyhetkeä parempana ja hieman yli 40 prosenttia suhtautuu tulevaisuuteen neutraalisti. Mitä nuorempi vastaaja, sitä useammin tulevaisuus näyttyy myönteisessä valossa. Muita harvemmin oman tulevaisuutensa paremmaksi näkevät vanhimmat, yli 65-vuotiaat vastaajat sekä he, jotka joutuvat tinkimään taloudellisesti. Päättäjät suhtautuvat henkilökohtaisen tulevaisuutensa kansalaisia useammin neutraalisti.

Oman asuinkuntansa tulevaisuuteen vastaajat suhtautuvat niin ikään myönteisemmin kuin Suomen tulevaisuuteen. Kansalaisista 27 prosenttia ja päättäjistä 39 prosenttia uskoo oman asuinkunnan tulevaisuuden olevan nykyhetkeä parempi. Huonommaksi tulevaisuuden arvioi molemmista ryhmistä kolmannes.

Synkimmät arviot saa ihmiskunnan tulevaisuus, jonka reilu 60 prosenttia kansalaisista arvioi nykyhetkeä huonommaksi ja paremmaksi vain 11 prosenttia. Mikään yksittäinen vastaajaryhmä ei näe ihmiskunnan tulevaisuutta nykyhetkeä parempana. Päättäjistäkin ihmiskunnan tulevaisuuden huonommaksi arvioi 57 prosenttia. Myönteisimmin ihmiskunnan tulevaisuuteen suhtautuvat nuoret (15–24-vuotiaat), joista joka viides näkee tulevaisuuden paremmaksi tai paljon paremmaksi, mutta heistäkin 46 prosenttia arvioi tulevaisuuden nykyhetkeä huonommaksi. Yleisesti ottaen voidaankin sanoa, että arviot tulevaisuudesta synkkenevät, mitä kauemmas omasta elämänpäivästä mennään.

Kuva 3: Millaisena näet tulevaisuuden verrattuna nykyhetkeen?

Suurin osa suomalaisista ajattelee, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa

Vaikka usko parempaan tulevaisuuteen horjuu, suurin osa (75 %) suomalaisista ajattelee, että meidän on mahdollista vaikuttaa tulevaisuuteen. Luku on laskenut kaudella prosenttiyksiköllä vuodesta 2023, mutta on yhä korkealla tasolla. Päättäjistä vaikutusmahdollisuuksiin uskoo tätäkin suurempi joukko (89 %). Eniten suomalaiset uskovat vaikutusmahdollisuuksiinsa suhteessa omaan tulevaisuuteensa: 80 prosenttia kansalaisista ja 90 prosenttia päättäjistä uskoo voivansa vaikuttaa siihen, millaiseksi oma tulevaisuus muodostuu. Luvut ovat korkeita esimerkiksi verrattuna tanskalaisiin,

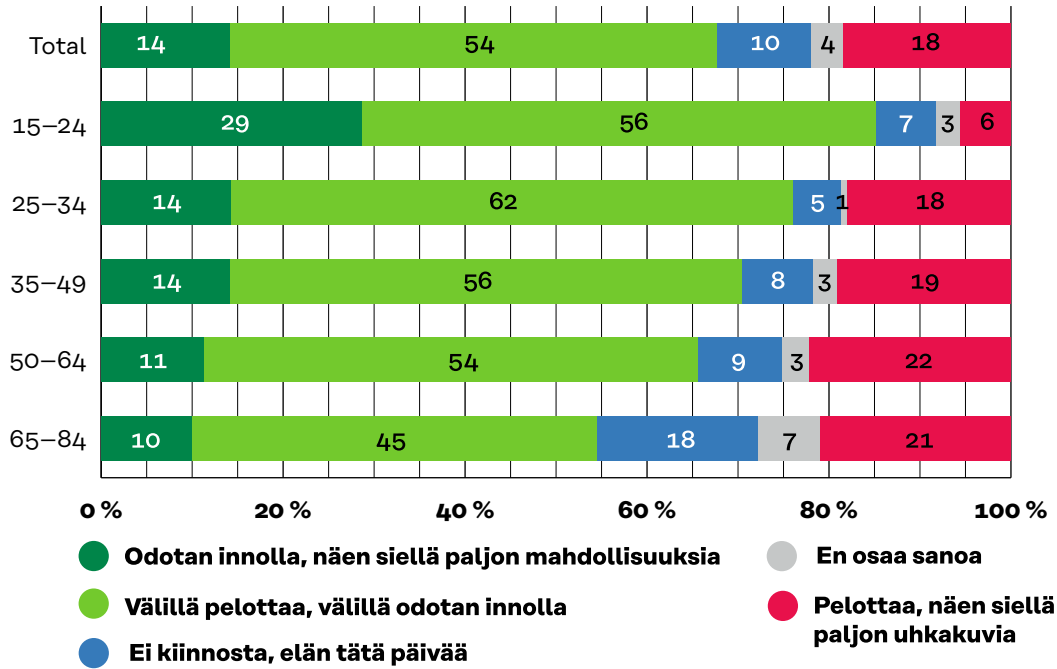
Kansalaisista vain 15 prosenttia uskoo voivansa vaikuttaa oman asuinkuntansa tulevaisuuteen. Keinot, joilla oman asuinkunnan tulevaisuuteen voi vaikuttaa, tuntee vajaa neljännes.

joista 70 prosenttia uskoo voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa (CIFS, 2023).

Vaikuttamisen keinot eivät sen sijaan ole suomalaisille aivan yhtä tuttuja: kansalaisista 61 prosenttia kertoo tuntevansa keinot, joilla vaikuttaa tulevaisuuteen. Päättäjistä keinot ovat tuttuja 84 prosentille.

Näihin tuloksiin nähden onkin merkille pantavaa, että kansalaisista vain 15 prosenttia uskoo voivansa vaikuttaa oman asuinkuntansa tulevaisuuteen, ja keinot, joilla oman asuinkunnan tulevaisuuteen voi vaikuttaa, tuntee vajaa neljännes (23 %). Päättäjille keinot ovat tässäkin tapauksessa tutumpia (81 %). Hyvinvointialueiden tulevaisuuteen vaikuttamisen moni päättäjikin kokee haastavammaksi ja keinot ovat tuttuja vain 43 prosentille. Aiheesta lisää tämän julkaisun luvussa viisi.

Kuka sitten voi vaikuttaa tulevaisuuteen? Kansalaisten mielestä merkittävimpiä vaikuttajia ovat valtionhallinto, EU ja puolueet. Myös päättäjät näkevät näiden kolmen tahon vaikuttavan merkittävimmin tulevaisuuteen, mutta nostavat rinnalle myös yritykset. Päättäjien usko eri toimijoiden vaikutusmahdollisuuksiin on kautta linjan kansalaisia vahvempi. Vaikuttajalistan häntäpäähän niin kansalaiset kuin päättäjät sijoittavat kulttuuritoimijat ja kansalaisjärjestöt.

Kuva 4: Millaisena näet tulevaisuuden?

Nuorten usko tulevaisuuteen on säilynyt vahvana

Positiivisimmin tulevaisuuteen suhtautuvat nuoret (15–24 -vuotiaat). Heille tulevaisuus näyttää vanhempiä ikäryhmiä parempana, ja he myös uskovat yhdessä nuorten aikuisten (25–34-vuotiaat) kanssa vanhempiä ikäryhmiä useammin, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Nuorten vastaukset ovat erottuneet muista myös aiemmissa Tulevaisuusbarometreissä. Vaikka joukko onkin hieman jonkin verran pienentynyt, suhtautuu nuorista tulevaisuuteen edelleen innokkaasti vajaa kolmannes (29 %), ja tulevaisuutta pelkäävien osuus (6 %) on jopa pienentynyt.

Nuoret suhtautuvat tulevaisuuteen muita ikäryhmiä luottavaisemmin oli kyse sitten henkilökohtaisesta, oman asuinkunnan, Suomen tai ihmiskunnan tulevaisuudesta. Suomen tulevaisuuden suhteen nuortenkin näkemykset ovat kuitenkin rajusti heikentyneet. Huonompana Suomen tulevaisuuden näkee nyt 36 prosenttia nuorista, kun vuonna 2023 näin koki 19 prosenttia. Saman

suuntainen havainto nousee esille [EVAn arvo- ja asennetutkimuksessa](#) (2024), jonka mukaan nuorten (18–25-vuotiaat) optimismi etenkin Suomen ja maailman tulevaisuutta kohtaan on laskenut merkittävästi muuttaman vuoden takaisesta. Tulevaisuusbarometrissa nuorten yleinen asennoituminen tulevaisuuteen on kuitenkin silmiinpistävän positiivinen verrattuna vanhempiin vastajiin. Myös Tulevaisuuskoulun ja Tietoevryn teettämässä [kyselyssä](#) (2022) suomalaisten nuorten tulevaisuususkon näyttöä vahvana – yli puolet nuorista kertoi tulevaisuususkonsa jopa vahvistuneen viimeisten vuosien aikana ja kaksi kolmasosaa nuorista uskoi tyytyväisyytensä elämään vahvistuvan seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Ihmiskunnan tulevaisuuden nuoretkin näkevät erittäin synkkänä. Nuorimmassa vastaajaryhmässä (15–24-vuotiaat) ihmiskunnan tulevaisuuden nykyhetkeä synkempänä näkee 46 prosenttia. Ikäryhmistä pessimistisimmin ajattelee toiseksi nuorin vastaajaryhmä (25–34-vuotiaat), josta ihmiskunnan tulevaisuuden huonommaksi arvioi 69 prosenttia.

Mikä tulevaisuudessa innostaa?

Tulevaisuudessa minua innostaa kaikki uudet mahdollisuudet ja se, miten maailma kehittyy. Esimerkiksi teknologian ja tieteen edistys tuo jatkuvasti uusia tapoja parantaa elämänlaatua ja ratkaista suuria haasteita. Myös omassa elämässäni tulevat seikkailut, tavoitteiden saavuttaminen ja uusien unelmien toteuttaminen saavat minut odottamaan tulevaa innolla.”

Nainen 15–24 vuotta

Teknologian kehittyminen, maailman muuttuminen paremmaksi, vihreä siirtymä, utopistisesta tulevaisuudesta haaveilu.”

Mies 25–34 vuotta

Elämä on täynnä mahdollisuuksia. Kaikenlaista voi tehdä, myös pienemmällä budjetilla. Tärkeintä on tyytyä siihen mitä on ja luottaa tulevaan kaikesta pahasta, mitä maailmassa tapahtuu, huolimatta ja tehdä itse kaikkensa, jotta maailma olisi parempi paikka, kaikille.”

Mies 50–64 vuotta

Vapaus liikkua luonnossa, marjastus, huolehtia kunnosta. Seurata lastenlasten elämää.”

Nainen 65–84 vuotta

Digitalisaation tuomat mahdollisuudet, kansainvälisyys, tutkittuun tietoon perustuvan tiedon lisääntyminen ja sen soveltamisen mahdollisuudet, vaikuttaminen päätöksentekoon ja kehittämiseen, ihmisten kohtaamiset, elämä yleensä.”

Kunnan- ja aluevaltuutettu, nainen 50–64 vuotta

Fiksut nuoret, tekoälyn myönteiset mahdollisuudet, se, että järki usein lopulta kuitenkin voittaa.”

Aluevaltuutettu, mies, 65–84 vuotta

Mikä tulevaisuudessa pelottaa?

Tulevaisuudessa minua pelottaa epävarmuus ja suuret muutokset, joita on vaikea ennakoida. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutukset, talouden epävakaus tai teknologian nopea kehitys voivat herättää huolta. Toisaalta joskus henkilökohtainen tulevaisuus, kuten terveys tai läheisten hyvinvointi, mietityttää. Pyrin kuitenkin keskittymään siihen, mihin voin itse vaikuttaa, ja luotan, että asiat järjestyvät ajan myötä.”

Nainen 15–24 vuotta

Sodan mahdollisuus, oma talous, lasten tulevaisuus ja pärjääminen.”

Nainen 35–49 vuotta

Poliittiset jännitteet maailmanlaajuisesti. Suomalaisen talouden huono tilanne, joka aiheuttaa säästöjä ja karsimista palveluista ja yhteiskunnan toiminnoista.”

Nainen 50–64 vuotta

Asioiden pinnallistuminen, väärä tieto, ymmärtämättömyys ja passiivisuus, joka johtaa monissa maissa vaarallisten päättäjien valtaannousun. Heillä ei ole intressiä vaikuttaa maapallon todellisiin haasteisiin vaan he hamuavat lisää valtaa ja samalla vahingoittavat ihmisyyttä ja ekosysteemiä.”

Mies 65–84 vuotta

Turvallisuusympäristön levottomuus, mahdolliset sodat ja lasten joutuminen niihin. Taloudellinen epävakaus ja häirinnän vaikutus esim. energiaverkkoihin. Myös tekoälyn kehittyminen ”väärään” suuntaan huolettaa, mikäli eettisiä rajoja ei onnistuta riittävästi asettamaan. Uhkat ylittävät mahdollisuudet.”

Kunnanhallituksen jäsen, nainen 35–49 vuotta

Militarisoituminen, ilmastomuutos, luontokato, koulutustason vajoaminen, oikeusvaltiokehityksen takapakki.”

Kunnan- ja aluevaltuutettu, mies 65–84 vuotta

2. Kansalaiset ja päättäjät suhtautuvat Suomea muuttaviin kehityskuluihin osin eri tavoin

Päättäjät ja kansalaiset näkevät ympäristösuhteemme ja luonnonvarojen vastuullisen käytön merkittävänä arkeen ja alueiden tulevaisuuteen liittyvänä hyvinvointitekijänä. Kielteisesti vaikuttavista kehityskuluista kansalaisille merkittävin on Suomen talouden heikko kehitys ja päättäjillä se, että luottamus päätöksentekoon heikkenee.

Tulevaisuusbarometrissa kysyttiin kansalaisilta, miten vastaaja arvioi kysytyn kehityskulun vaikuttavan omaan elämäänsä ja hyvinvointiinsa 10 vuoden aikajänteellä. Päätöksentekijöille sama kysymys on muotoiltu, miten päätöksentekijä arvioi kehityskulun vaikuttavan hyvinvoinnin edellytyksiin oman kuntansa tai alueensa näkökulmasta seuraavan 10 vuoden aikajänteellä.

Erityisesti kansalaisten kohdalla kehityskuluihin liittyy monitulkintaisuutta. Ihminen voi esimerkiksi ajatella, että jokin kehityskulku tuskin tulee toteutumaan, joten se ei vaikuta omaan elämään. Kansalaisilla onkin päättäjiä enemmän hajontaa siinä, mitkä kehityskulut koetaan vaikuttavimmiksi.

Isossa kuvassa päätöksentekijät arvioivat kehityskulkujen vaikuttavan voimakkaammin alueen tai kunnan hyvinvoinnin edellytyksiin kuin kansalaiset omaan elämäänsä. Tämä on luontevaa, sillä henkilökohtainen kokemus voi olla, etteivät kaikki kehityskulut tule lähelle omaa arkea. Päätöksenteossa tilanne on toinen: kehityskulut näkyvät eri muodoissa asialistoilla ja vaativat toimenpiteitä jo nyt.

Tulevaisuuteen vaikuttavat kehityskulut on Tulevaisuusbarometrissa jaoteltu kuuden yläotsikon alle:

1. Yhteiskunnan yhtenäisyys
2. Hyvinvointi
3. Suhteemme ympäristöön
4. Teknologian kehitys
5. Talouden kestävyys
6. Demokratian tila

Yhteiskunnan yhtenäisyyteen vaikuttavissa kehityskuluissa erottuvat positiivisilta vaikutuksiltaan monikulttuurisuuden lisääntyminen ja negatiivisilta vaikutuksiltaan syntyvyyden väheneminen. Huomionarvoista on, että kansalaisista monikulttuurisuuden lisääntymiseen neutraalisti suhtautuvien osuus on huomattavan suuri (30 %). Positiiviseksi kehityskuluksi oman elämänsä kannalta sen arvioi 28 prosenttia ja erittäin tai jossain määrin negatiiviseksi 40 prosenttia.

Päättäjistä selvä enemmistö (57 %) näki, että väestön muuttuminen monikulttuurisemmaksi vaikuttaa erittäin tai jossain määrin positiivisesti oman kuntansa tai alueensa hyvinvoinnin edellytyksiin. Monikulttuurisuuden lisääntymisen vaikutukset oman alueensa hyvinvointiin negatiiviseksi arvioivien päättäjien osuus on 24 prosenttia. Päättäjistä aluetason päätöksentekijät suhtautuvat monikulttuurisuuden lisääntymiseen muita positiivisemmin.

Syntyvyyden väheneminen näyttäytyy kielteisenä kehityskulkuna erityisesti päättäjille, jotka pohtivat kuntansa tai alueensa hyvinvoinnin edellytyksiä. Peräti 92 prosenttia päättäjistä arvioi syntyvyyden laskun vaikutukset kielteiseksi. Kansalaisetkin arvioivat alhaisen syntyvyyden vaikutukset omaan elämäänsä kielteiseksi (69 %), joskaan nuoret eivät koe syntyvyyden vähenemisen vaikuttavan omaan elämäänsä yhtä kielteisesti (56 %). Kansalaisille syntyvyyden vähenemistä kielteisempinä kehityskulkuina näyttäytyivät ihmisten välisen

eriarvoisuuden kasvu (77 %) ja alueellisten erojen kasvaminen (76 %). Myös päättäjät arvioivat nämä kehityskulut hyvin kielteiseksi.

Hyvinvointiin liittyvistä kehityskuluista eniten myönteisiä vaikutuksia nähdään luonnon merkityksen paremmalla ymmärtämisellä. 82 prosenttia päättäjistä näkee sillä olevan myönteisiä vaikutuksia kuntansa tai alueensa hyvinvoinnin edellytyksille. Kansalaiset kokevat, että kyseinen kehityskulku vaikuttavaa heidän omaan elämäänsä jopa kaikista kehityskuluista positiivisimmin – 73 prosenttia vastaajista arvioi vaikutukset myönteisiksi tai erittäin myönteisiksi.

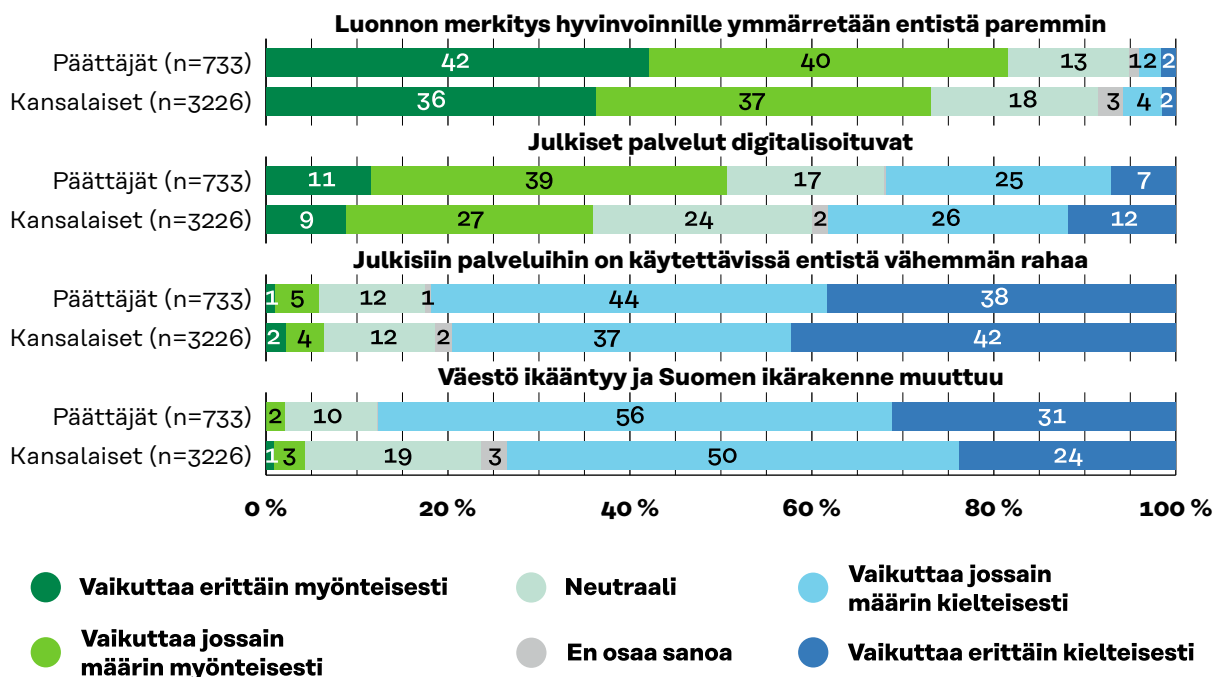
Päättäjät arvioivat, että eniten kielteisiä vaikutuksia hyvinvoinnin kehityskuluista on väestön ikääntymisellä ja Suomen ikärakenteen muuttumisella. Kansalaiset puolestaan nostivat julkisten palveluiden käytössä olevien rahojen vähenemisen vaikutuksiltaan kielteisimmäksi. Nuoret (15–24-vuotiaat) erottuvat tässä suhtautumisellaan muista ikäryhmistä – heistä vain 60 prosenttia arvioi kehityskulun vaikuttavan kielteisesti.

Ympäristösuhteeseen liittyvissä kehityskuluissa kansalaisten ja päättäjien vastaukset olivat yhteneviä. Luonnonvarojen vastuullinen käyttö tuotteissa ja palvelussa sekä luontoympäristöjen säilyttäminen yhdyskuntasuunnittelun avulla ovat keskeiset myönteiset kehityskulut. Niissä kielteisiä vaikutuksia näkevien osuus on hyvin pieni. Kansalaisten arviot luonnon monimuotoisuuden vähenevän sekä ilmaston kuumentamisen ja äärisäiden yleistymisen vaikutuksista ovat yhtä kielteisiä kuin päättäjien arviot.

Teknologian kehitykseen liittyvissä tulevaisuuden kehityskuluissa kysyttiin muun muassa arvioita tekoälyn myötä muuttuvista osaamistarpeista, tekoälyn tulemisesta osaksi arkea, terveys- ja teknologioista ennakoivassa terveydenhoidossa ja ihmisistä kerättävän datan lisääntymisestä. Teknologiaan liittyvät kehityskulut jakoivat eniten vastaajia. Osa koki niiden vaikutukset selvästi myönteisinä ja osa kielteisinä. Selkeimmin positiivisia vaikutuksia niin kansalaiset (57 %) kuin päättäjätkin (82 %) näkivät sillä, että terveysteknologia tukee ennakoivaa terveydenhuoltoa.

Kuva 5. Tulevaisuuden kehityskulut: Hyvinvointi

Miten arviot seuraavien asioiden vaikuttavan hyvinvoinnin edellytyksiin oman kuntasi/alueesi näkökulmasta 10 v. aikajänteellä?

Taulukko 1. Kansalaiset ja päättäjät suhtautuvat eri tavoin tekoölyyn.

		Positiivinen	Neutraali	Negatiivinen
Tekoöly muuttaa osaamistarpeita työelämässä	Kansalaiset	23 %	29 %	41 %
	Päättäjät	46 %	23 %	30 %
Tekoölystä tulee osa arkea	Kansalaiset	31 %	26 %	40 %
	Päättäjät	52 %	18 %	27 %

Päättäjien arviot teknologian kehityksen vaikutuksista oman kuntansa tai alueensa hyvinvoinnin edellytyksiin ovat kaikkien esitettyjen kehityskulkujen osalta selvästi positiivisempia kuin kansalaisten arviot.

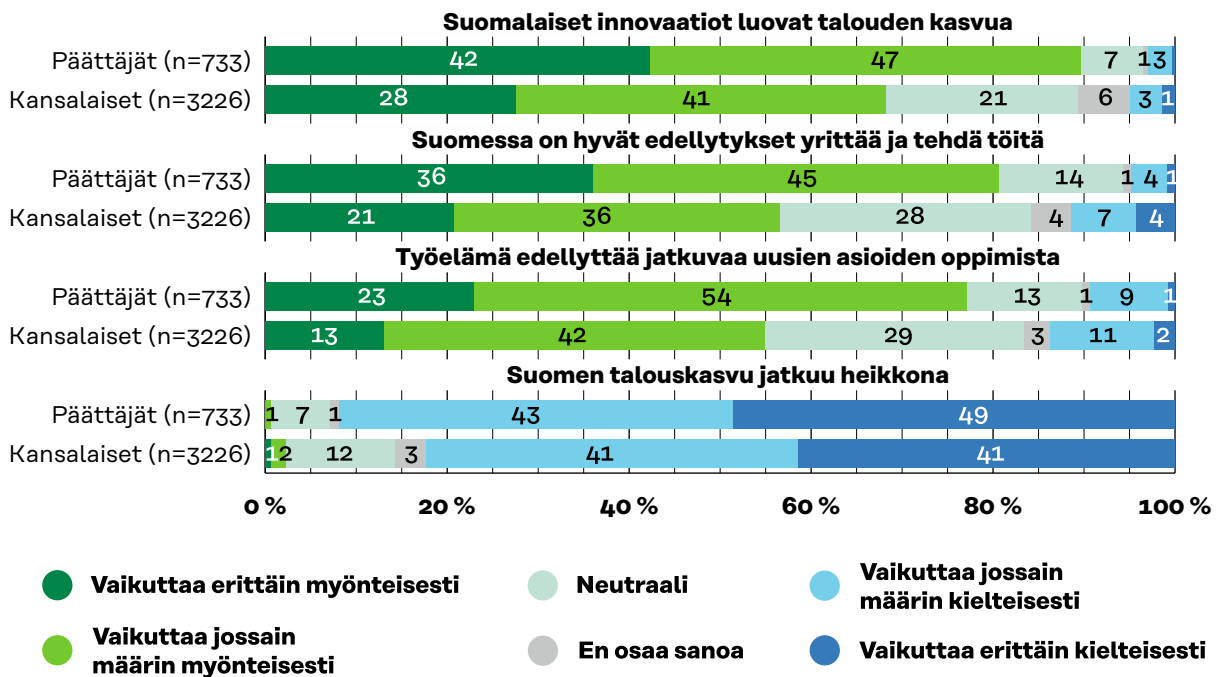
Talouden kestävyteen liittyvät kehityskulut ovat taloudellisesti epävarmoina aikoina luonnollisesti ihmisten mielissä. Erittäin paljon myönteisiä vaikutuksia nähdään sillä, että suomalaiset innovaatiot luovat talouden kasvua. Kansalaisista 69 prosenttia arvioi tämän kehityskulun vaikuttavan myönteisesti omaan hyvinvointiinsa ja päättäjistä peräti 89 prosenttia oman kunnan tai alueen hyvinvoinnin edellytyksiin. Suomalaisen yritysten tuotekehityspanostuksille olisi tämän perusteella vahva tilaus.

Eniten kielteisiä vaikutuksia koetaan sen sijaan olevan sillä, että Suomen talouskasvu jatkuu heikkona. Peräti 82 prosenttia kansalaisista arvioi sen vaikuttavan kielteisesti omaan elämäänsä, joten kyseessä on kaikista kielteisimmän kansalaisten elämään vaikuttava kehityskulku. Juuri kukaan ei ajattele asiasta vastakkaisesti. Heikon talouskasvun vaikutusten osalta päättäjien arviot ovat vielä askelta negatiivisempia (92 %) kuin kansalaisten antamat arviot.

Päättäjien arviot ovat talouden kestävyteen kehityskulkujen osalta pääosin selvästi positiivisemmat kuin kansalaisten arviot. Ero arvioissa on suuri. Esimerkiksi kehityskulku, jonka mukaan työelämä edellyttää jatkuvaa uusien asioiden oppimista on sekä

Kuva 6. Tulevaisuuden kehityskulut: Talous

Miten arvioit seuraavien asioiden vaikuttavan hyvinvoinnin edellytyksiin oman kuntasi/alueesi näkökulmasta 10 v. aikajänteellä?

kansalaisten että päättäjien arvioissa myönteinen, mutta päättäjillä paljon selvemmin: päättäjistä 77 prosenttia uskoo kehityskulun vaikuttavan myönteisesti alueensa tai kuntansa hyvinvoinnin edellytyksiin, kun taas kansalaisista 55 prosenttia näkee vaikutuksen omaan elämäänsä myönteisenä.

Demokratian tilaa luotaavista kehityskuluista eniten kielteisiä vaikutuksia nähdään olevan luottamuksen heikkenemisellä päätöksentekoon: kansalaisista jopa 78 prosenttia arvioi sen vaikuttavan kielteisesti omaan elämäänsä ja hyvinvointiinsa, ja päättäjistä peräti 94 prosenttia ajattelee sen vaikuttavan kielteisesti alueensa tai kuntansa

hyvinvoinnin edellytyksiin. Niin kansalaiset kuin päättäjät näkevät kielteisenä myös sen, että tunnepohjainen vastakkainasettelu lisääntyy politiikassa ja että demokratian asema on länsimaissa koetuksella. Ymmärrettävästi erityisesti vaaleilla valitut päättäjät ovat näissä asioissa hyvin yksimielisiä.

Myönteisimmin sen sijaan omaan elämään ja hyvinvointiin vaikuttaa kansalaisten mielestä demokratiaan liittyvistä kehityskuluista se, että dataa käytetään enemmän päätöksenteon tukena: 49 prosenttia kansalaisista arvioi tämän vaikutuksen erittäin tai jossain määrin myönteiseksi, kielteiseksi asian arvioi 17 prosenttia vastanneista.

PÄHKINÄNKUORESSA

Suhtautuminen kehityskulkuihin

KANSALAISET

TOP 5 omaan elämään ja hyvinvointiin MYÖNTEISESTI 10 vuoden aikajänteellä vaikuttavia asioita:

1. Luonnon merkitys hyvinvoinnille ymmärretään entistä paremmin (73 %, vrt. päättäjät 82 %)
2. Opimme käyttämään luonnonvaroja vastuullisesti (73 %, vrt. päättäjät 84 %)
3. Suomalaiset innovaatiot luovat talouden kasvua (69 %, vrt. päättäjät 89 %)
4. Yhdyskuntasuunnittelussa huomioidaan luontoympäristöjen säilyttäminen (62 %, vrt. päättäjät 76 %)
5. Suomessa on hyvät edellytykset yrittää ja tehdä töitä (57 %, vrt. päättäjät 81 %)

PÄÄTTÄJÄT

TOP 5 kunnan/alueen hyvinvoinnin edellytyksiin MYÖNTEISESTI 10 vuoden aikajänteellä vaikuttavia asioita:

1. Suomalaiset innovaatiot luovat talouden kasvua (89 %)
2. Opimme käyttämään luonnonvaroja vastuullisesti (84 %)
3. Luonnon merkitys hyvinvoinnille ymmärretään entistä paremmin (82 %)
4. Terveysteknologiat tukevat ennakoivaa terveydenhoitoa (82 % vrt. kansalaiset 57 %)
5. Suomessa on hyvät edellytykset yrittää ja tehdä töitä (81 %)

TOP 5 omaan elämään ja hyvinvointiin KIELTEISESTI vaikuttavia asioita:

1. Suomen talouden kasvu jatkuu heikkona (82 % vrt. päättäjät 92 %)
2. Julkisiin palveluihin on käytettävissä entistä vähemmän rahaa (79 %, vrt. päättäjät 82 %)
3. Luonnon monimuotoisuus vähenee (79 %, vrt. päättäjät 79 %)
4. Luottamus päätöksentekoon heikkenee (78 %, vrt. päättäjät 94 %)
5. Ihmisten välinen eriarvoisuus kasvaa (77 %, vrt. päättäjät 82 %)

TOP 5 kunnan/alueen hyvinvoinnin edellytyksiin KIELTEISESTI vaikuttavia asioita:

1. Luottamus päätöksentekoon heikkenee (94 %)
2. Tunnepohjainen vastakkainasettelu politiikassa lisääntyy (93 %)
3. Syntyvyys vähenee Suomessa (92 %)
4. Suomen talouden kasvu jatkuu heikkona (92 %)
5. Alueelliset erot kasvavat (89 %)

3. Alueellisesti suomalaisten suhtautumisessa tulevaisuuteen on paljon samaa – arviot oman asuinkunnan tulevaisuudesta kuitenkin vaihtelevat

Alueelliset erot ihmisten suhtautumisessa tulevaisuuteen ovat verrattain pieniä ja tulevaisuuteen vaikuttavista kehityskuluistakin ajatellaan eri puolilla Suomea varsin samansuuntaisesti. Eroja kuitenkin löytyy, kun kysytään, miltä oman asuinkunnan tulevaisuus näyttää.

Tilastojen (Kaartinen & Westinen, 2024) valossa Suomi näyttää tällä hetkellä kulkevan alueellisesti eri suuntiin väestöllisesti, taloudellisesti ja myös arvojen suhteen. Tulevaisuusbarometrin mukaan tavoissa, joilla eri puolilla Suomea asuvat suhtautuvat tulevaisuuteen, on kuitenkin paljon yhteistä.

Tulevaisuus kiinnostaa suurinta osaa suomalaisista asuinpaikasta riippumatta, ja suomalaiset myös ajattelevat tulevaisuutta pääosin yhtä usein. Kaikkialla Suomessa noin puolet kansalaisista kokee tulevaisuuden välillä pelottavana ja välillä innostavana, selkeästi harvempi odottaa tulevaisuutta innolla tai suhtautuu siihen pelokkaasti. Hieman enemmän tulevaisuutta innolla odottavia on Pirkanmaalla (19 %) ja Keski-Pohjanmaalla (18 %). Vähiten tulevaisuutta innolla odottavia puolestaan on Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla (molemmissa 9 % vastaajista). Tulevaisuus pelottaa ja siellä nähdään uhkakuvia keskimääräistä (18 %) enemmän Pohjanmaalla (32 %) ja Satakunnassa (29 %). Vähiten tulevaisuus pelottaa Lapissa (12 %).

Tulevaisuuteen vaikuttaviin kehityskulkuihin suhtaudutaan samansuuntaisesti

Vaikka kehityskulut, kuten väestökehitys, muuttoliike ja taloudellinen eriarvoistuminen saattavat kohdella alueita eri tavoin, Tulevaisuusbarometrin mukaan näkemykset tulevaisuuteen vaikuttavista kehityskulkuista ovat maantieteellisesti tarkasteltuna varsin samansuuntaisia. Lähes kaikki suomalaiset, asuinpaikasta riippumatta, kokevat kahden kehityskulun heikentävän hyvinvointiaan tulevaisuudessa: 1) ”julkisiin palveluihin on käytettävissä entistä vähemmän rahaa” ja 2) ”Suomen talouskasvu jatkuu heikkona”.

Joihinkin kehityskulkuihin suhtautumisessa voidaan havaita aste-eroja. Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin koetaan vähiten kielteisenä Uudellamaalla ja kielteimpänä Etelä-Savossa, Etelä-Pohjanmaalla ja Etelä-Karjalassa. Julkisten palveluiden digitalisoitumiseen suhtaudutaan Satakunnassa hieman muita kielteisemmin. Ilmaston

kuumeneminen ja äärisäiden yleistyminen nähdään yleisesti kielteisenä, mutta Keski-Pohjanmaalla, Satakunnassa ja Kainuussa hieman muita alueita lievemmin. Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa suhtaudutaan myös luonnon monimuotoisuuden väheneeseen suhteessa hieman vähemmän kielteisesti. Väestön muuttuminen monikulttuurisemmaksi jakaa kansalaisia kautta maan, mutta muita hieman useammin kielteisesti ilmiöön suhtaudutaan Satakunnassa.

Tutkijat Jaakko Kaartinen ja Jussi Westinen ovat *Eriytynyt Suomi* -julkaisussaan (2024) osoittaneet, että tällä hetkellä monet kehityskulut ohjaavat alueita eri suuntiin, jolloin vaarana on, että alueet eriytyvät edelleen, ja ”yhdestä Suomesta” puhuminen käy vastedes haastavaksi. Tulevaisuusbarometrin tulokset kuitenkin kertovat eri alueilla elävien suomalaisten ajattelevan tulevaisuuteen vaikuttavista kehityskuluista melko samalla tavalla ja olevan tältä osin, ainakin toistaiseksi, enemmän ”samassa veneessä” kuin eri todellisuuksissa. Kehityskulkujen vaikutukset hyvinvointiin näyttäytyvät eri puolilla Suomea samansuuntaisesti ja ajattelueroja selittävät asuinpaikkaa useammin muut tekijät, kuten ikä, sukupuoli tai koettu toimeentulo.

Arviot oman asuinkunnan tulevaisuudesta vaihtelevat

Kun siirrytään yleisemmän tason tarkasteleluista kysymyksiin, jotka tulevat lähemmäs ihmisten omaa elämänpiiriä, näkemuserot myös alueiden välillä lisääntyvät. Suhtautumisessa oman asuinkunnan tulevaisuuteen on havaittavissa vastaajien välillä isoja eroja.

Merkittävä osa (29–46 %) ihmisistä eri puolilla Suomea arvioi, ettei oman asuinkunnan tulevaisuus ole parempi eikä huonompi kuin nykyhetki. Synkimmäksi näkymät arvioidaan Etelä-Savossa, jossa jopa puolet vastaajista näkee oman asuinkuntansa tulevaisuuden nykyhetkeä huonompana. Pohjois-Karjalassa ja Kymenlaaksossa tulevaisuuden näkee huonompana yli 40 prosenttia asukkaista.

Positiivisimpia arviot oman asuinkunnan tulevaisuudesta ovat Pirkanmaalla, jossa 37 prosenttia kansalaisista näkee asuinkunnan tulevaisuuden parempana ja vain neljännes huonompana. Verrattain positiivisesti ajatellaan myös Uudellamaalla, jossa parempana oman asuinkunnan tulevaisuuden näkee joka kolmas ja huonompana joka neljäs. Tulosta selittänee osaltaan yleisempi kaupunkimainen asutus. Oman asuinkuntansa

Synkimmin oman asuinkunnan tulevaisuus nähdään Etelä-Savossa ja positiivisimmin Pirkanmaalla.

tulevaisuuden huomommaksi näkevät useammin maaseutumaisissa kunnissa asuvat (46 %) kuin kaupunkimaisissa kunnissa asuvat (28 %). Parempina tulevaisuuden näkee kaupungeissa asuvista vajaa neljännes, maalla asuvista vain 18 prosenttia. Kaupunkien vetovoima heijastuu myös Taloustutkimuksen Muuttohalukkuus Suomessa -kyselyssä (2023), jonka mukaan Tampere ja Helsinki ovat suosituimpia kaupunkeja.

Päättäjien arviot oman asuinkuntansa tulevaisuudesta ovat eri puolilla Suomea samansuuntaisia kuin kansalaisilla, mutta piirun verran positiivisempia.

Verrattuna vuoden 2021 Tulevaisuusbarometrin tuloksiin arviot asuinkunnan tulevaisuudesta ovat nyt pessimistisempiä

kaikissa muissa maakunnissa paitsi Etelä-Karjalassa ja Kainuussa. Eniten arviot ovat heikentyneet Pohjois-Karjalassa, Kymenlaaksoissa ja Päijät-Hämeessä. Uudellamaalla, Etelä-Savossa ja Pohjois-Savossa muutokset ovat verrattain vähäisiä.

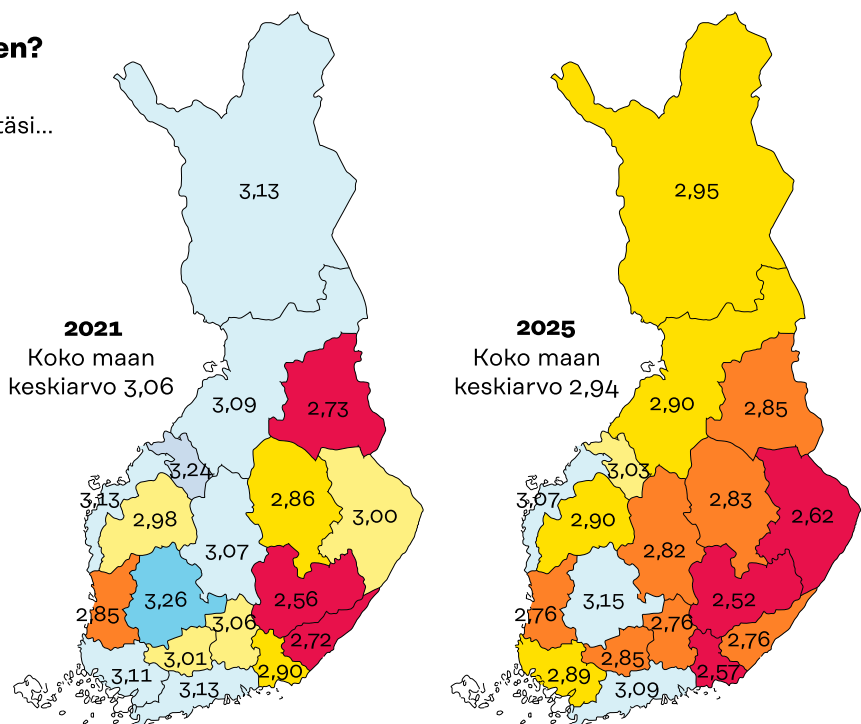
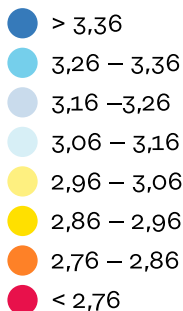
Heikentyneet arviot oman asuinkunnan tulevaisuudesta heijastuvat myös lyhyen ja keskipitkän aikavälin kehitysnäkymissä. MDI:n kuntakyselyn (2024) mukaan oman kunnan kehitysnäkymät nähtiin edelleen heikompina kuin kaksi vuotta sitten, vaikka verrattuna viime vuoteen näkymät olivatkin valoisampia. MDI:n kyselyssä lievä enemmistö vastaajista uskoi kuntansa kehitysnäkymien olevan nykyistä paremmat 3–5 vuoden kuluttua.

Kuva 7: Millaisena näet asuinkuntasi tulevaisuuden?

Millaisena näet nykyisen asuinkuntasi tulevaisuuden?

Verrattuna nykyhetkeen, onko asuinkuntasi tulevaisuus mielestäsi...

- 5 Paljon parempi
- 4 Parempi
- 3 Ei parempi eikä huonompi
- 2 Huonompi
- 1 Paljon huonompi

4. Paikallisesta ja alueellisesta päätöksenteosta puuttuvat innostavat visiot ja pitkäjänteisyys niin kansalaisten kuin päättäjien itsensäkin mielestä

Tulevaisuusbarometrin tulosten perusteella Suomen kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksenteko kärsii näköalattomuudesta ja merkittävästä demokratiavajeesta. Vain 11 prosenttia suomalaisista kokee, että paikallisessa ja alueellisessa päätöksenteossa huomioidaan päätösten pitkän aikavälin vaikutuksia. Kotikuntansa tulevaisuuteen kokee voivansa vaikuttaa 15 prosenttia suomalaisista.

Tulevaisuusbarometrin tulosten perusteella paikallinen ja alueellinen päätöksenteko Suomessa ei tällä hetkellä näyttäydy kansalaisille parempaa tulevaisuutta rakentavana poliittisena ja demokraattisena prosessina. Sen sijaan tuloksista piiryy kuva erilaisiin kielteisiin kehityskulkuihin ja niukkeneviin resursseihin reagoivana, lyhytjänteisenä hallinnointina, johon kuntien ja alueiden asukkailla on vain niukasti vaikutusmahdollisuuksia.

Vain 11 prosenttia suomalaisista näkee, että päättäjillä on innostavia visioita heidän oman hyvinvointialueensa tulevaisuudesta, kun taas 67 prosentin mielestä innostavia visioita ei ole. Oman kunnan kohdalla luvut ovat hieman lohdullisemmat, mutta silti varsin pessimistiset: 21 prosenttia vastaajista näkee, että päättäjillä on innostavia visioita heidän asuinkuntansa tulevaisuuteen liittyen siinä missä 47 prosenttia vastaajista on asiasta eri mieltä. Näkemyksissä ei ole suurta alueellista vaihtelua, joten kokemus visiottomuudesta on Suomessa laajasti jaettu. Kuten monissa muissakin barometrin kysymyksissä, myös tässä miehet arvioivat sekä asuinkuntansa että hyvinvointialueiden

osalta asiaa naisia positiivisemmin. Myös 15–24-vuotiaiden arviot ovat selvästi positiivisempia kuin vanhemmilla vastaajilla.

Kunta- ja aluetason päättäjien näkemykset omasta visionäärisyydestään eivät ole yhtä synkkiä kuin kansalaisilla, mutta eivät erityisen ruusuisiakaan. Vain 18 prosenttia päättäjistä näkee, että päättäjillä on innostavia visioita oman hyvinvointialueensa tulevaisuudesta. Vastakkaista kantaa edustaa 60 prosenttia päättäjistä. Kuntien kohdalla päättäjien näkymä aiheeseen on myönteisempi: niukka enemmistö barometriin vastanneista päättäjistä (55 %) ajattelee, että päättäjillä on innostavia visioita oman asuinkunnan tulevaisuudesta. Eri mieltä asiasta on kuitenkin lähes kolmannes (31 %).

Visiottomuuden ohella Tulevaisuusbarometrissa nousee esiin arvio niin kansalaisten kuin päättäjienkin osalta, että paikallis- ja aluetason päätöksenteossa päätösten pitkän aikavälin vaikutuksia ei huomioida riittävästi. Päättäjistä tätä mieltä on 66 prosenttia ja kansalaisista 67 prosenttia. Vain 11 prosenttia kansalaisista ja 23 prosenttia päättäjistä arvioi, että pitkän aikavälin vaikutuksia huomioidaan riittävästi.

Suomalaiset kokevat vaikutusmahdollisuutensa kuntien ja alueiden tulevaisuuksiin vähäisiksi

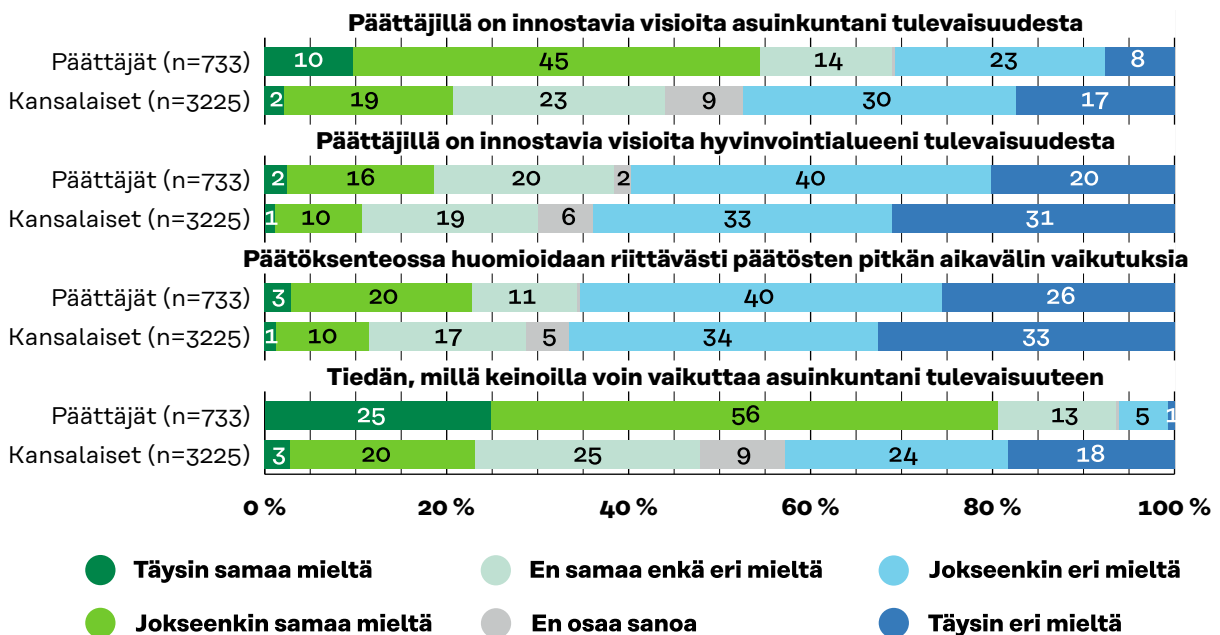
Kunta- ja aluedemokratian kannalta Tulevaisuusbarometrin tulokset puhuvat karua kieltä. Vain 15 prosenttia kansalaisista on samaa mieltä siitä, että voi vaikuttaa oman asuinkuntansa tulevaisuuteen, eri mieltä asiasta on 57 prosenttia. Melkein puolet suomalaisista (49 %) myös kokee, ettei heillä ole riittäviä mahdollisuuksia osallistua keskusteluun asuinkunnan tulevaisuudesta. Miehet ja etenkin nuoret (15–24-vuotiaat) arvioivat vaikuttamista ja osallistumista muita ryhmiä positiivisemmin.

Kaikista kyselyyn vastanneista kansalaisista vain 23 prosenttia arvioi, että tietää, millillä keinoilla voi vaikuttaa asuinkunnan tulevaisuuteen, kun taas 42 prosenttia vastanneista ei kokenut tietävänsä keinoja vaikuttaa kuntansa tulevaisuuteen. Nuorimpien vastaajien ja miesten arviot ovat tässäkin muita vastaajia positiivisemmat.

Tulokset ovat samansuuntaisia kuin Sitran vuonna 2022 julkistamassa Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa -kyselytutkimuksessa, jonka mukaan yli puolet suomalaisista ajattelee päättäjien edistävän omia tarkoituksiaan äänestäjien tahdosta välittämättä. Saman tutkimuksen mukaan politiikan puhettavat etäännyttävät kansalaisia päätöksenteosta, ja vain joka kuudes koki vaikuttamistoimintaan osallistumisen helpoksi.

Tulevaisuusbarometriin vastanneista päättäjistä sen sijaan suuri enemmistö (81 %) arvioi tietävänsä, millä keinoilla voi vaikuttaa oman asuinkunnan tulevaisuuteen. Hyvinvointialueiden kohdalla tulevaisuuteen vaikuttaminen koettiin vaikeammaksi, sillä alle puolet (43 %) vastanneista päättäjistä arvioi tietävänsä, millä keinolla voi vaikuttaa oman hyvinvointialueensa tulevaisuuteen. Asiasta eri mieltä olevien päättäjien osuus on 38 prosenttia. Vain alle neljännes päättäjistä (24 %) arvioi, että kansalaisten näkemyksiä tulevaisuudesta huomioidaan riittävästi päätöksenteossa.

Kuva 8: Päättäjien ja kansalaisten mielipiteitä väittämistä

Kansalaiset siis arvioivat omasta näkökulmastaan kaikkia edellä olleita asioita kriittisemmin kuin päättäjät. Erityisen iso ero on siinä, arvioidaanko päättäjillä olevan innostavia visioita oman asuinkunnan tulevaisuudesta.

Kuten sanottua, barometrin tulokset antavat synkän kuvan suomalaisten näkemysistä mahdollisuuksistaan vaikuttaa

kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksentekoon sekä myös paikallisesta ja alueellisesta päätöksenteosta itsestään. Hieman kärjistäen voisi sanoa, että jos kunta olisi yritys, kuntalaiset asiakkaita ja Tulevaisuusbarometri asiakastytyvyyskysely, edellä kuvattuja tuloksia voisi hyvillä perusteilla kuvata katastrofaaliseksi.

Jos kunta olisi yritys ja Tulevaisuusbarometri asiakastytyvyyskysely, tuloksia voisi hyvillä perusteilla kuvata katastrofaaliseksi.

TIETOLAATIKKO

Rapauttaako vai rakentaako päätöksenteko luottamusta?

Tulevaisuusbarometrin tuloksia kannattaa tulkita suhteessa muihin viimeaikaisiin, päätöksentekoon ja luottamukseen liittyviin kyselytutkimuksiin. Esimerkiksi OECD:n Drivers of Trust -selvityksessä (2024) tärkein päätöksentekoa kohtaan tunnetun luottamuksen rakennusaine oli tunne, että itsellä on mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin päätöksiin. Muita keskeisiä tekijöitä ovat esimerkiksi tietoon pohjautuvat päätökset (ja tämän tiedon avaaminen näkyväksi), kokemus tehtyjen päätösten oikeudenmukaisuudesta sekä päättäjien kyvykkyys tarttua monimutkaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Kaikkien näiden tekijöiden suhteen Tulevaisuusbarometrissa esiin nousevat suomalaisten näkemykset kunta- ja aluepäätöksenteosta herättävät kysymyksiä sen suhteen, kuinka vakaalla pohjalla luottamus demokratiaan Suomessa on, varsinkin kun kaikista OECD:n vertailemista maista juuri Suomessa kansalaisten luottamus kansalliseen hallintoon laski toiseksi eniten (14 prosenttiyksikköä) vuosien 2021 ja 2023 välillä. Tästä huolimatta luottamus hallintoon oli Suomessa edelleen neljänneksi korkeinta kaikista vertailuista maista.

Kuntaliiton toteuttaman [Kuntalaistutkimus 2024:n](#) mukaan vain noin kolmannes yli 10 000 vastaajasta on samaa mieltä seuraavien väittämien kanssa: "uskon kuntani luottamushenkilöiden ajan vilpittömästi kunnan parasta", "luotan poliittisiin päättäjiin omaa kuntaani kehitettäessä" ja "kuntani päättäjät pitävät hyvin huolta elämisen edellytyksistä kunnassani". Kuntaliiton mukaan suhtautuminen kunnalliseen päätöksentekoon ja päättäjiin on ollut myös aiempina vuosina pikemmin kriittistä kuin positiivista. Kuntalaistutkimus arvioi ilmiön pysyväksi sekä niin terveen demokration piirteeksi kuin haasteeksi.

Samankaltainen näkymä aukeaa myös Kunnallissalan kehittämissäätöön helmikuussa 2025 julkaistavasta [Ilmapuntari-kyselytutkimuksesta](#), jossa selvä enemmistö kansalaisista (58 prosenttia) piti aluevaaleja nykyisellään näennäisvaaleina. Syynä oli se, että valtio päättää hyvinvointialueiden tehtävistä ja rahoituksesta. Tutkimuksen mukaan joka toinen suomalainen olisi valmis luopumaan aluevaaleista.

5. Työpaikat ja lasten ja nuorten hyvinvointi painavat äänestyspäätöksissä alue- ja kuntavaaleissa 2025

Tulevaisuusbarometrin perusteella toivotuimpia muutoksia yhteiskunnassa seuraavien kymmenen vuoden aikana ovat uusien työpaikkojen syntyminen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantuminen sekä kansallisen turvallisuuden varmistaminen.

Kymmenen vuotta voi tuntua pitkältä ajalta juuri nyt nopeasti muuttuvassa maailmassa. Limittyvien kriisien ja epävarmuuden keskellä arjen perusasiat nousevat kunniaan. Kun kansalaisilta kysyttiin Tulevaisuusbarometrissa, millaisia muutoksia he toivovat näkevänsä yhteiskunnassa seuraavien kymmenen vuoden aikana, tärkeimmät muutokset liittyivät uusien työpaikkojen syntymiseen ja työpaikkojen löytymiseen kaikille, lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen, hyvinvointivaltion säilyttämiseen sekä kansallisen turvallisuuden varmistamiseen. Lähes yhtä tärkeiksi koetaan myös hyvinvointipalvelujen saatavuus kaikille ja julkisen talouden saaminen tasapainoon velan ottoa hillitsemällä. Asiasta kysyttiin monivalinta-tehtävällä, jossa vastaaja sai valita enintään viisi vaihtoehtoa.

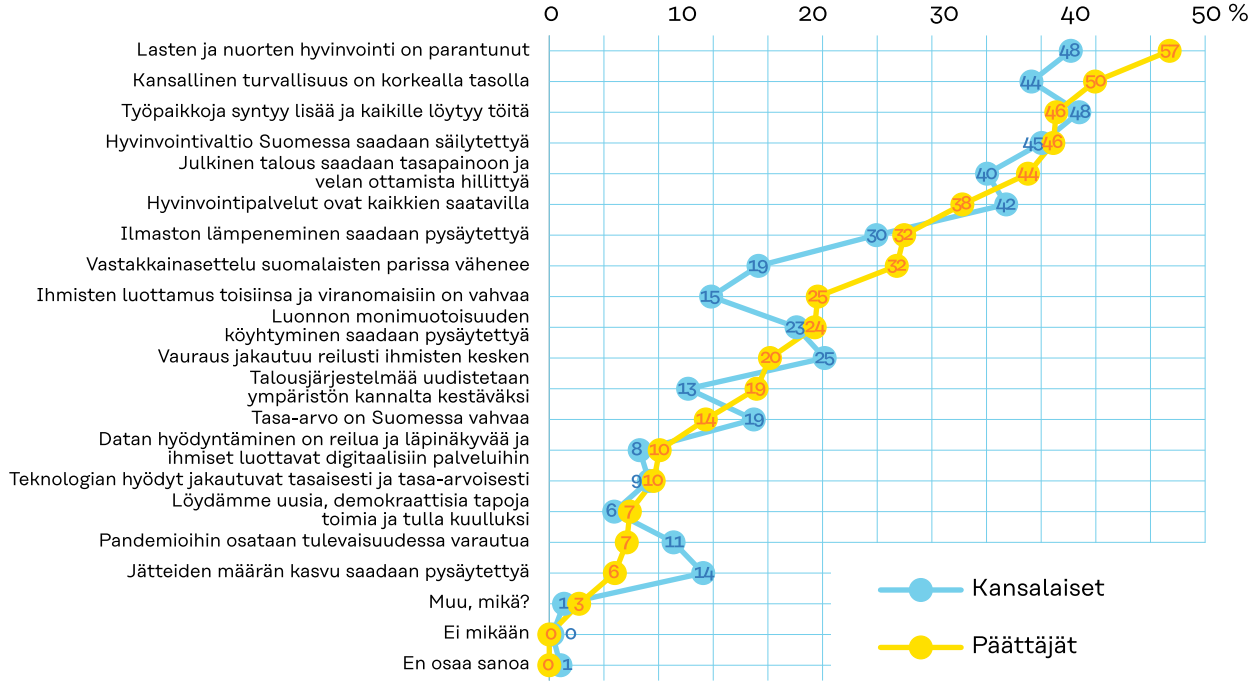
Aiempiin Tulevaisuusbarometreihin verrattuna työpaikkojen syntyminen ja töiden löytäminen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantuminen koetaan nyt selvästi tärkeämmäksi kuin aikaisemmin ja ne ovat nousseet ensimmäistä kertaa tärkeämmäksi kuin hyvinvointivaltion säilyttäminen. Eniten laskua tärkeysarvioissa vuoteen 2023 verrattuna on tapahtunut jätteiden kasvavan määrän pysäyttämisen, pandemioihin varautumisesta sekä luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämisen.

Samalta listalta (ks. oheinen graafi) vähiten tärkeiksi muutoksiksi arvioitiin ehkä abstrakteilta tuntuvat kehityskulut kuten uusien, demokraattisten toiminta- ja kuulemistapojen löytäminen, datan hyödyntämisen reiluus sekä se, että teknologian hyödyt jakautuvat yhteiskunnassa tasa-arvoisesti.

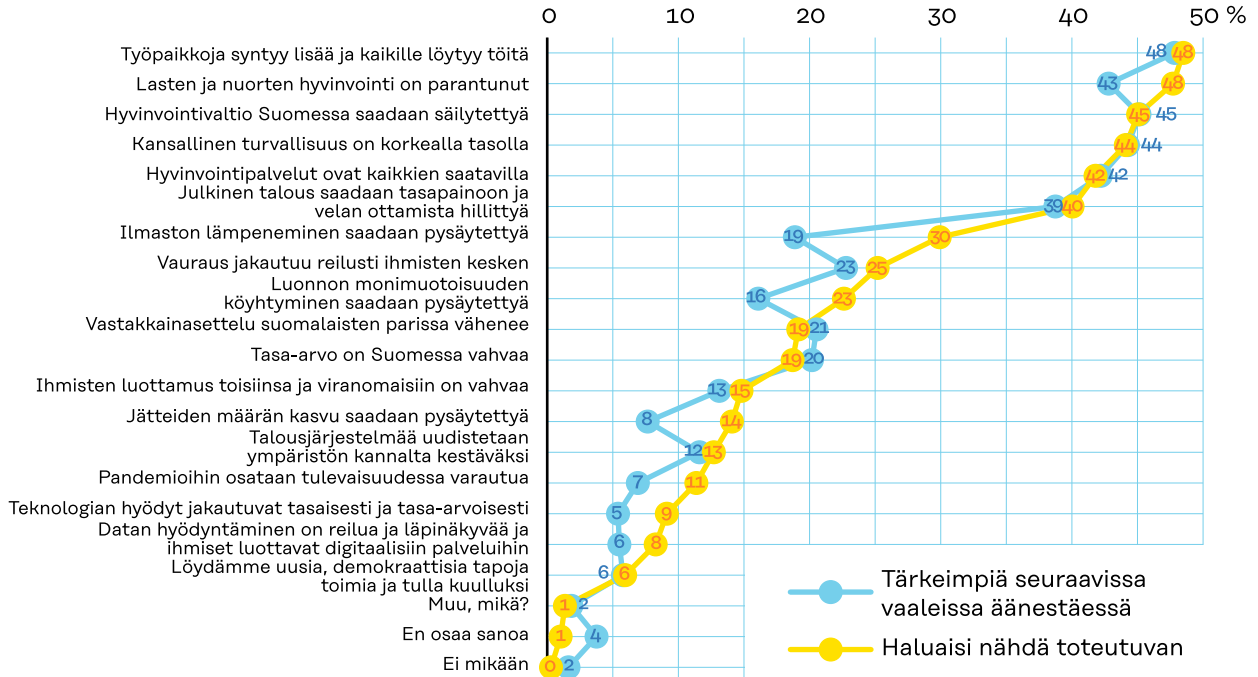
Kansalaisyhteisöön verrattuna päättäjien valinnoissa toivottaviksi muutoksiksi seuraavien kymmenen vuoden aikana korostuvat enemmän lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantuminen, kansalaisten turvallisuuden säilyminen korkealla tasolla, vastakkainasettelun väheneminen suomalaisten parissa ja se, että ihmisten luottamus toisiinsa ja viranomaisiin olisi vahvaa.

Asioiden arvottaminen riippuu voimakkaasti vastaajan sukupuolesta, mutta myös iästä ja koulutuksesta. Esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointi ja hyvinvointivaltion säilyttäminen näyttävät olevan naisille selvästi tärkeämpiä asioita kuin miehille. Miehet taas toivovat naisia enemmän julkisen talouden tasapainottamista ja velanoton hillintää sekä vastakkainasettelun vähenemistä suomalaisten kesken. Nuoremmille polville taas tasa-arvo näyttää olevan toivottu asia kuin vanhimmille vastaajille siinä missä vanhemmilla vastaajilla korostuu kansallisen turvallisuuden merkitys selvästi nuoria enemmän.

Kuva 9: Tärkeät asiat, joiden päättäjät ja kansalaiset haluaisivat nähdä toteutuvan seuraavien 10 vuoden aikana.

Kuva 10: Tärkeät asiat seuraavien 10 vuoden aikana vs. äänestyspäättökseen perusteet

Tulevaisuusbarometrin kansalaiskyselyssä vastaajien puoluekanta näyttää selittävän vastaajan tulevaisuusnäkemyksiä monin paikoin vähemmän kuin esimerkiksi vastaajien sukupuoli ja ikä. Toisaalta näkemykset, joihin vastaajien puoluekanta näyttää vaikuttavan, ovat varsin yllätyksettämiä: porvaripuolueiden kannattajille julkisen talouden tasapainottaminen on tärkeää, vasemmistopuolueille taas julkisten palvelujen turvaaminen.

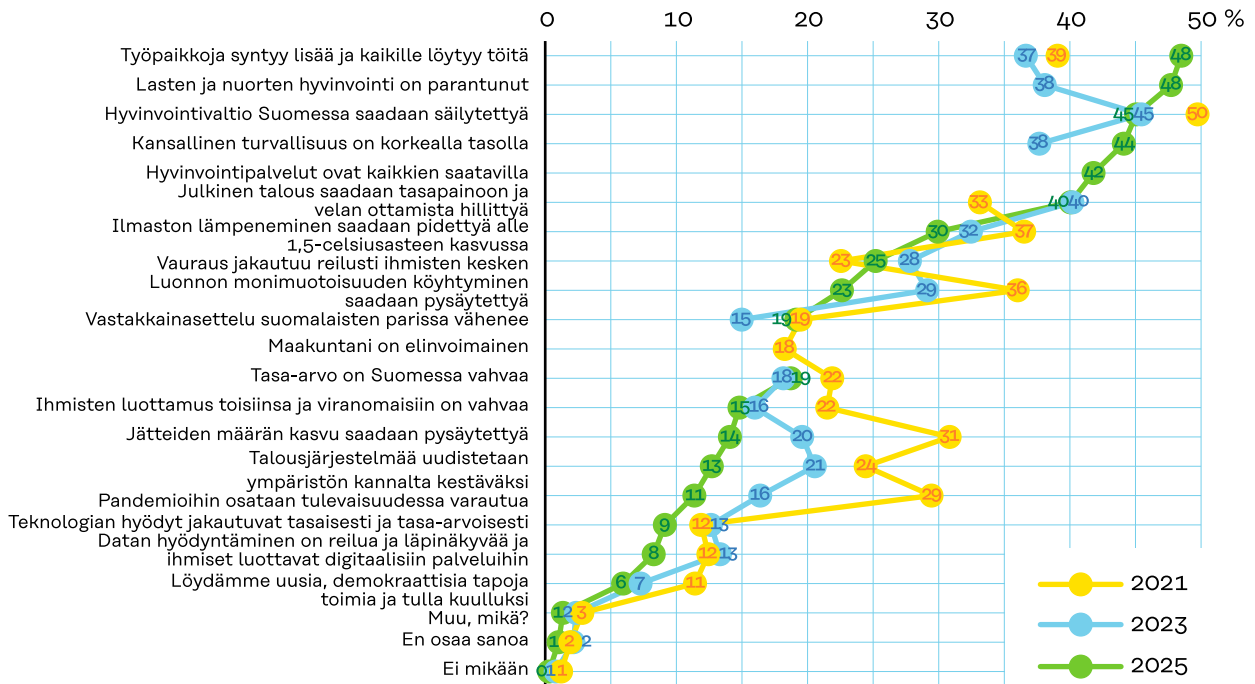
Äänestyspäätösten perusteet tuntuvat äänestäjille sumeammilta kunta-vaaleissa 2025 kuin vuoden 2021 vaaleissa

Toivottujen muutosten lisäksi Tulevaisuusbarometrissa kysyttiin tarkemmin, mitkä tekijät painavat eniten, kun vastaajat tekevät äänestyspäätöstään kunta- ja aluevaaleissa

2025. Ymmärrettävästi äänestyspäätöksiin vaikuttavat tekijät ovat samasuuntaisia kuin ne asiat, joiden vastaajat haluavat nähdä toteutuvan seuraavien 10 vuoden aikana, mutta näiden väliltä oli löydettävissä myös joitain eroja.

Esimerkiksi ilmaston lämpenemisen ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen, jätteiden määrän kasvun pysäyttäminen ja lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantaminen näyttävät painavan ehdokasvalinnassa tällä kertaa hieman vähemmän kuin mikä näiden kehityskulujen ”yleinen toivottavuus” vastaajien mielestä on. Tuloksista ei voi päätellä syitä eroihin yleisesti toivottavien muutosten ja äänestyspäätökseen vaikuttavien tekijöiden välillä, mutta mahdollinen selitys eroille on, että kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjillä – tai päättäjillä ylipäätään – ei nähty olevan mahdollisuuksia vaikuttaa kaikkiin sinänsä toivottaviin muutoksiin yhteiskunnassa. Kiinnostava ristiriita on myös siinä, että kansalaiset kokivat luontoon ja

Kuva 11: Mitkä seuraavista asioista haluaisit nähdä toteutuvan seuraavien 10 vuoden aikana?

luonnonvarojen kestäväan käyttöön liittyvät kysymykset oman elämänsä ja hyvinvointinsa kannalta tärkeimmiksi asioiksi (ks. luku 2), mutta äänestyspäätöksiin vaikuttavissa tekijöissä niitä ei arvotettu yhtä korkealle.

Yleisesti ottaen vastaajien sukupuoli, ikä, koulutus sekä (etenkin) puoluekanta vaikuttavat voimakkaasti siihen, mitä asioita vastaajat pitivät tärkeimpinä äänestyspäätöstä miettiessään.

Jos verrataan vuoden 2021 kuntavaalien alla tehdyn Tulevaisuusbarometrin tuloksiin,

äänestäjät näyttävät nyt olevan vähemmän varmoja siitä, mitkä asiat heidän äänestyspäätökseensä vaikuttavat. Vain uusien työpaikkojen luomisen merkitys on aiheena selvästi nostanut merkitystään vuoteen 2021 verrattuna, samalla kun esimerkiksi pandemioiden varautumista, jätteiden määrän vähentämistä tai talousjärjestelmän muuttamista ympäristön kannalta nykyistä kestävämmäksi pidetään vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa vähemmän tärkeinä tekijöinä kuin vuonna 2021.

TIETOLAATIKKO

Demokratian tulee tarjota toimijuutta suhteessa tulevaan

Tämän julkaisun johdantoluvussa viitataan tulevaisuudentutkija Fred Polakin todenneeseen, että yhteiskunnan elinvoimaisuus edellyttää kykyä kuvitella toivottavia tulevaisuuksia. Viime vuosina esimerkiksi London School of Economicsin professori Jonathan White ja Helsingin yliopiston dosentti, Sitran vanhempi neuvonantaja Timo Miettinen ovat käsitelleet tätä avoimien tulevaisuuksien teemaa kirjoissaan erityisesti demokratian toimivuuden näkökulmasta.

White korostaa, että yhteiskunnan tapa käsitellä tulevaisuutta on vallankäyttöä, ja avoimet tulevaisuudet pitävät demokratian elinvoimaisena. Hän varoittaa, että jatkuvat kriisit, polarisoitunut poliittinen ilmapiiri sekä ”peruuttamattomina käännekohtina” esitetyt ja näyttäytyvät kansanäänestyk-

set, vaalit ja muut poliittiset prosessit kaventavat tulevaisuushorisonttia ja keskittävät helposti valtaa harvoille. Miettinen puolestaan painottaa, että demokratian luonteeseen kuuluu kyky oppia menneestä ja vaikuttaa tulevaisuuteen. Hän muistuttaa, että demokratian ydintä on ajatus vapaudesta, joka perustuu historian sattumanvaraisuuteen ja ihmisten kykyyn muovata sen suuntaa.

Polakin, Whiten ja Miettisen tarjoamista tarkasteluohjelmista katsoen Tulevaisuusbarometrin tulokset kunta- ja hyvinvointialueiden demokratiasta näyttävät karuilta. Niiden perusteella kuntien ja hyvinvointialueiden tulevaisuudet eivät näytä avoimilta. Kansalaiset myös kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa kuntien ja hyvinvointialueiden tulevaisuuksiin huonoiksi.

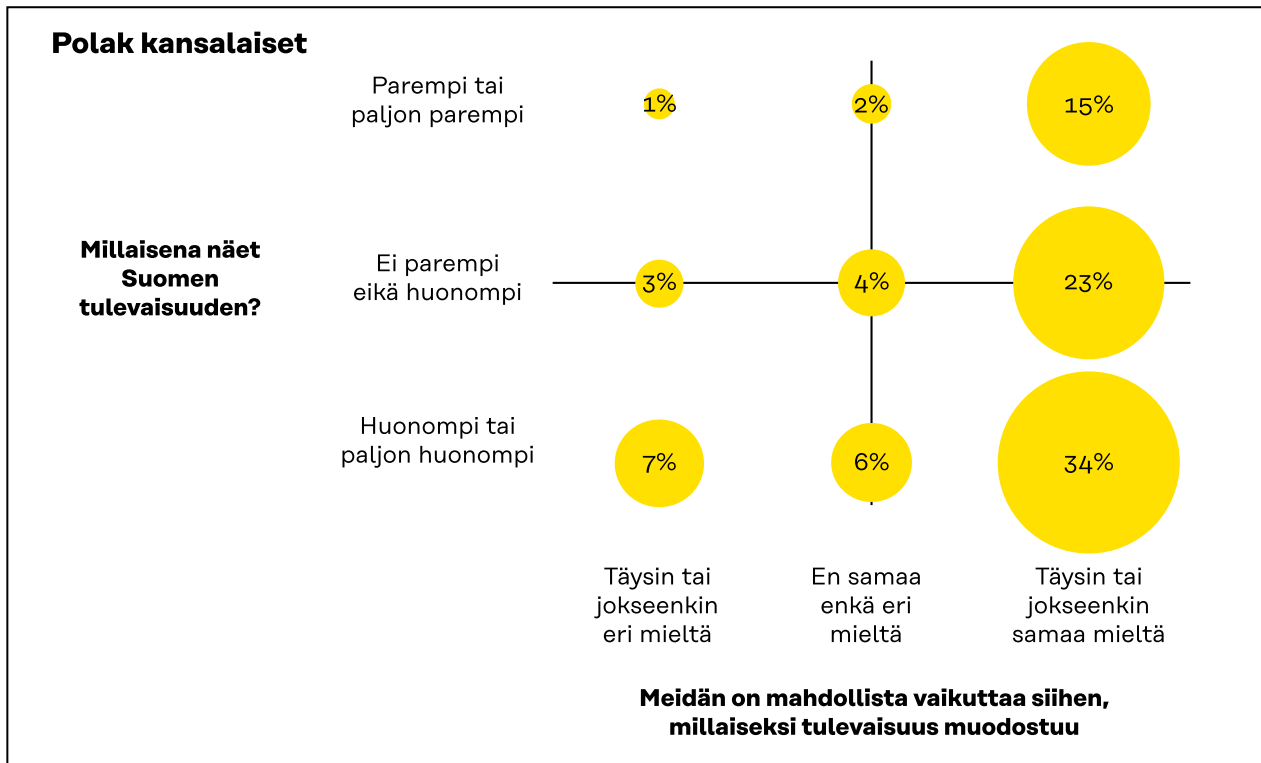
Lopuksi: Suomalaiset uskovat itseensä tulevaisuustoimijoina, mutta yhteinen tulevaisuus näyttäytyy sumeana

Vaikka suomalaisten usko tulevaisuuteen on notkahtanut, tulevaisuus kiinnostaa edelleen sekä kansalaisia että päättäjiä ja sitä ajatellaan paljon. Oma toimijuus suhteessa tulevaan koetaan hyväksi. Tulevaisuusbarometrin perusteella yksilöiden tulevaisuusajattelu kanavoituu kuitenkin huonosti yhteisiksi visioiksi ja pitkäjänteiseksi päätöksenteoksi. Tulevaisuusajatteluun kannustavia sekä sitä kokoavia ja kanavoivia yhteiskunnan toimintatapoja tulisikin vahvistaa.

Tämän selvityksen johdannossa kerrottiin tulevaisuudentutkija Fred Polakin todenneen, että yhteiskunnat säilyttävät elinvoimansa vain niin pitkään, kun niillä on kykyä ylläpitää ja uudistaa myönteistä tulevaisuuskuvausta. Tulevaisuusnäkemyksen arvioimiseksi Polak hahmotti kaksi ulottuvuutta: kehitysuunnan ja vaikutusmahdollisuudet. Ensimmäkin voimme ajatella tulevaisuuden olevan joko nykyisyyttä parempi tai huonompi. Toiseksi voimme uskoa, että voimme vaikuttaa tulevaisuuteen tai että emme voi. Näistä ääripäistä voi muodostaa nelikentän.

Tulevaisuusbarometrin kansalaiskyselyn tulokset jakaantuvat tähän ”polakilaiseen” nelikenttää oheisella tavalla. Kuviosta voi havaita, että suurimman ryhmän (34 prosenttia) muodostavat he, jotka hieman

ristiriitaisestikin näkevät Suomen tulevaisuuden nykyistä huonompana tai paljon huonompana, mutta samanaikaisesti uskovat, että meidän on mahdollisuutta vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu. Verrattuna vuonna 2023 julkaistuun Tulevaisuusbarometriin, usko Suomen parempaan tulevaisuuteen on pienentynyt roimasti. Samoin on pienentynyt usko siihen, että voimme vaikuttaa tulevaisuuteen, mutta tämän suhteen pudotus on pienempi. Sekä 2023 tulokset että uusimmat, 2025 tulokset herättävät kysymyksen siitä, että jos koemme periaatteessa voivamme vaikuttaa tulevaisuuteen, miksi näiden vaikutusmahdollisuuksien ei koeta konkretisoituvan parempaan tulevaisuuteen.

Kuva 12: Kansalaisten vastaukset Polakin nelikentässä.

Miltä Tulevaisuusbarometrin tulokset näyttävät toimijuuden ja avoimien tulevaisuuksien näkökulmista?

Tämän Tulevaisuusbarometrin tuloksia voi katsoa Polakin nelikenttää laajemmin myös edellisessä luvussa mainittujen Timothy Whiten ja Timo Miettisen tarjoamien ajatuksellisten kehysten läpi. Näin esimerkiksi siltä kannalta, olemmeko yhteiskuntana kykeneväisiä tällä hetkellä ylläpitämään ja uudistamaan toivottavia tulevaisuusnäkyviä ja pitämään tulevaisuuden avoimena? Jos

emme ole, mikä meitä estää? Miksi yksilöiden usko omaan tulevaisuuteensa ja toimijuuteensa ei välity innostaviksi visioiksi tai uskoksi oman kotiseudun, Suomen tai ihmiskunnan parempaan tulevaisuuteen?

Näistä näkökulmista olemme tiivistäneet Tulevaisuusbarometrin tulokset seuraavalta sivulta löytyviin neljään päähavaintoon ja niiden herättämään ”mitä jos?”-kysymykseen. Toivomme havaintojen ja kysymysten olevan monipuolisen tulevaisuuskeskustelun alku, jonka pohjalta eri toimijat voivat yhdessä tehdä tekoja paremman tulevaisuuden eteen niin paikallisesti, alueellisesti kuin kansallisestikin.

Pohdittavaksi:

- 1.** Vaikka suomalaisten usko parempaan tulevaisuuteen on heikentynyt, väestöryhmistä nuoret (15–24-vuotiaat) erottuvat edelleen joukosta muita vahvemalla tulevaisuudenuskollaan. Eri kyselytutkimukset antavat kuitenkin asiasta keskenään eri suuntaisia tuloksia ja moni globaali kehityskulku haastaa niin nuorten kuin muidenkin tulevaisuususkoa entistä voimakkaammin. **Mitä jos emme tällä hetkellä kiinnitä riittävästi huomiota nuorten tulevaisuususkon ylläpitämiseen ja toimijuuden vahvistamiseen yhteiskunnassa?**
- 2.** Tunnepohjaisesta polarisaatiosta sekä mediatodellisuuksien, alueiden ja eri väestöryhmien eriyttämisestä puhutaan paljon. Tulevaisuusbarometrin tulosten perusteella tulevaisuutta koskevat näkemykset ovat Suomessa kuitenkin yllättävän yhtenäisiä. **Mitä jos repivässä ja kriisien sävyttämässä nykyhetkessä yhteinen tulevaisuusajattelu voisi olla suomalaisia yhdistävä ja demokratiaa vahvistava tekijä?**
- 3.** Barometrin tulosten perusteella paikallisesta ja alueellisesta päätöksenteosta puuttuvat innostavat visiot sekä päätösten pitkän aikavälin vaikutusten huomioiminen. Vain pieni vähemmistö suomalaisista kokee voivansa vaikuttaa kotikuntansa tulevaisuuteen. **Mitä jos kunta- ja aluetasolla hyödynnettäisiin huomattavasti nykyistä enemmän ja monipuolisemmin erilaisia kansalaisosallistumisen tapoja ja kutsuttaisiin ihmiset visioimaan yhdessä toivottavia tulevaisuuksia?**
- 4.** Limittyvien kriisien ajassa suomalaisten tulevaisuususkon on heikentynyt aiempaan verrattuna, mutta se on edelleen hyvällä tasolla. Suomalaiset myös näkevät henkilökohtaisen tulevaisuutensa myönteisemmässä valossa kuin kotikuntansa, Suomen tai ihmiskunnan tulevaisuuden. Iso enemmistö suomalaisista myös uskoo voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. **Mitä jos yksilöiden tulevaisuususkon ja -toimijuus osattaisiin kanavoida nykyistä paremmin koko kansakunnan resilienssiksi ja uudistumiskyvyksi?**

VINKKI

Testaa, millainen tulevaisuusajattelija olet!

Sitran verkkosivuilta löytyvällä leikkimielisellä, löyhästi Polakin nelikenttään perustuvalla testillä voit nyt selvittää, millainen tulevaisuusajattelija olet: oletko tulevaisuusoptimisti vai kuulutko esimerkiksi tulevaisuusnukkujen puolueeseen? Samalla näet, miten omat näkemyksesi tulevaisuudesta suhteutuvat muiden suomalaisten tulevaisuusajatteluun.

Tulevaisuusbarometrin verkkosivuilta (www.sitra.fi/tulevaisuusbarometri) löydät lisäksi kattavat tietopakettit barometrin tuloksista. Sivut päivittyvät jatkuvasti vuoden 2025 aikana Tulevaisuusbarometrin tuloksiin perustuvilla analyyseilla ja materiaalipaketeilla.

VINKKI

Tulevaisuuden tekijän työkalupakki tarjoaa työkaluja tulevaisuusajattelun tueksi

Puuttuuko pitkä tähtäin? Vai pitäisikö haastaa oletuksia? Ehkä sittenkin tarve on kuvitella toisenlaisia tulevaisuuksia? Sitran verkkosivuilta löytyvä, jatkuvasti päivittyvä, Tulevaisuuden tekijän työkalupakki tarjoaa kokoelman käytännöllisiä, innostavia ja ajattelua avartavia työkaluja tulevaisuusajattelun ja ennakoinnin tueksi – aloittelijoista asiantuntijoille.

Työkalupakista löytyy esimerkiksi työpohjia megatrendien hyödyntämiseen sekä heikkojen signaalien havainnointiin ja tulkintaan. Kannattaa tutustua myös Tulevaisuustaajuuteen, joka on työpajamenetelmä toisenlaisten tulevaisuuksien rakentamiseen.

Lähteet

Copenhagen Institute of Future Studies CIFS 2023. Future Barometer. A survey of the Danes' concerns and expectations for the future - generally and politically. (PDF)

Dufva, Mikko, Laine, Paula, Lähdemäki-Pekkinen, Jenna, Parkkonen, Pinja ja Vataja Katri 2019. Tulevaisuusbarometri 2019. Millaisena suomalaiset näkevät tulevaisuuden? Sitran selvityksiä 147.

Dufva, Mikko, Rowley, Christopher ja Vataja, Katri 2021. Tulevaisuusbarometri 2021. Sitran selvityksiä 184.

E2 Tutkimus 2024. Miten meillä menee? Katsaus suomalaisten mielenmaisemaan 2024 (PDF)

EVA 2024. Jo puolet suomalaisista joutuu venyttämään penniä — paikallaan polkeva talous syö uskoa tulevaisuuteen. Vierailtu 20.1.2025.

EVA 2024. Suomi on menossa enemmistön mielestä väärään suuntaan. EVAn artikkeli. Vierailtu 15.1.2025.

Jämsén P. (Sitra), Kaartinen J., Westinen J., Turja T. (Taloustutkimus) 2022. Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa. Sitran selvityksiä 220.

Kaartinen J., Westinen J. 2024. Eriytynyt Suomi. Suomi-käsikirja 2024 – tilastollisia analyysejä Suomen alueellisesta jakautumisesta. Taloustutkimus. (PDF)

Kunnallisanalan kehittämissäätiö 2024: Ilmapuntari-tutkimus.

Kuntaliitto: Kuntalaistutkimus 2024.

Lasten ja nuorten säätiö ja Tietoevry 2022. "Toiveikas ja pelottava". Selvitys nuorten tulevaisuususkosta.

Lähdemäki-Pekkinen J., Rekola S., Solovjew-Wartiovaara A., Thompson Coon R. 2023. Tulevaisuusbarometri 2023. Suomalaisten tulevaisuususkon yllätysten ajassa. Sitran selvityksiä 231.

MDI 2024: Kuinka kuntasi sykkii? MDI:n valtakunnallinen kuntakysely.

Miettinen Timo 2024. Demokratia aika. Teos.

OECD 2024. Survey on Drivers of Trust on Public Institutions.

Polak, F. L. (1961). The image of the future; Enlightening the past, orientating the present, forecasting the future (translated by Elise Boulding) (2 vols). New York: Oceana / Leyden, Netherlands: A. W. Sythoff.

Saari Juho (toim.) 2025. Hyviä uutisia Suomesta – Menestyvän yhteiskunnan tilannekuva. Vastapaino.

Taloustutkimus 2023. Muuttohalukkuus Suomessa.

White Jonathan 2024. In the Long Run. The Future as a Political Idea. Profile Books.

Kirjoittajista

Sanna Rekola on Sitran tulevaisuusasiantuntija, joka on kiinnostunut yhteiskunnallisista muutoksista ja niiden ymmärtämisestä sekä tulevaisuusvaltaan liittyvistä kysymyksistä. Häntä innostavat kohtaamiset ja yhteistyö moninaisten sidosryhmien kanssa.

Sari Tuori on Sitran ennakointitiimin johtava asiantuntija, jolla on mittava kokemus erilaisten sisältöprojektien toteutuksesta ja johtamisesta. Sarin tavoitteena on toimintaympäristö- ja tilannekuvatiedon yhdistäminen pitkän aikavälin tulevaisuusnäkömään.

Jukka Vahti työskentelee Sitran ennakointitiimissä johtavana asiantuntijana, joka on kiinnostunut digitalisaation, demokratiakehityksen ja informaatioympäristön murroksen yhteiskunnallisista vaikutuksista. Hänestä palkitsevinta on löytää yllättäviä näkökulmia tuttuihin asioihin.

Liite 1: Näin selvitys tehtiin

Sitran tavoitteena on kehittää suomalaista tulevaisuusajattelua ja ennakointikyvykkyyttä sekä kytkeä tulevaisuuspohdintoja tämän päivän tekoihin. Tulevaisuusbarometri-kyselyt ovat yhdessä Sitran megatrendityön kanssa keskeinen osa tätä työtä.

Selvityksen luotettavuudesta

Kansalaiskyselyyn vastasi 3226 (otoskoko) 15–84-vuotiasta mannersuomalaista, ja vastaukset on painotettu vastaamaan väestöä tässä ikäryhmässä. Tutkimuksen tuotti Verian kyselyinä Norstat-internetpaneelissa. Internetpaneelissa on laaja 70000 aktiivisen panelistin vastaajakanta, joka on valittu kuntakohtaisena satunnaisotantana edustamaan suomalaisia. Lisätietoja paneelista löytyy täältä <https://norstat.co/fi>.

Kansalaiskyselyn tulosten luottamusväli on kokonaistuloksen osalta $\pm 1,7$ prosenttiyksikköä (50 % tulostasolla) ja maakunnittaisten tulosten osalta maakunnan vastaajamäärästä riippuen $\pm 4,6$ prosenttiyksikköä – $\pm 9,1$ prosenttiyksikköä. Tämä tarkoittaa sitä, että otoksen avulla saadut tulokset voidaan suhteellisen hyvällä varmuudella yleistää koko perusjoukkoa (mannersuomalaisia) koskeviksi tuloksiksi. Verianin tuottama luottamusvälitaulukko löytyy Tulevaisuusbarometri 2025 -kyselyn taustamateriaaleista.

Päättäjäkyselyyn vastasi yhteensä 733 kuntien ja hyvinvointialueiden poliittista päättäjää. Kutsu lähetettiin hyvinvointialueiden ja kuntien luottamushenkilöille sähköpostitse. Tutkimus toteutettiin kansalaiskyselyn tavoin internetkyselyinä. Tulosten luottamusväli on kokonaistuloksen osalta $\pm 3,6$ prosenttiyksikköä (50 % tulostasolla). Maakunnissa, joissa vastaajamäärä on alle 25 vastaajaa tulokset ovat suuntaa antavia. Maakunnittaisten tulosten osalta maakunnan vastaajamäärästä riippuen luottamusväli on $\pm 7,8$ prosenttiyksikköä – $\pm 19,6$ prosenttiyksikköä.

Tulosten vertailtavuudesta

Vuoden 2025 Tulevaisuusbarometrissa on paljon samaa, kuin aikaisemmissakin kyselyissä, mutta mukana on myös uusia osioita. Kyselytutkimuksen toteutuksessa keskeistä oli runkokysymysten (yleinen suhtautuminen tulevaisuuteen) pitäminen samoina. Näin vastausten ja tulosten vertailtavuus oli mahdollista edellisten, vuosien 2019, 2021 ja 2023 kyselyiden kanssa.

Osa kysymyksistä oli uusia. Sitran uuden [strategian](#) viitoittamana halusimme selvittää, mitä suomalaiset ajattelevat tulevaisuuden huomioimisesta päätöksenteossa ja miten he arvioivat erilaisten kehityskulkujen vaikuttavan hyvinvointiinsa tulevaisuudessa.

Tulevaisuuskäsitteestä

Kyselyssä kysytään näkemyksiä Suomen tulevaisuudesta. Yleistä tulevaisuusnäkemystä käsittelevissä kysymyksissä vastaaja on saattanut ajatella myös omaa tulevaisuuttaan. Tulevaisuus voidaan ymmärtää monella tavalla: onko kyseessä ensi viikko, seuraava vuosikymmen vai seuraava vuosisata? Tämän selkeyttämiseksi Tulevaisuusbarometreissä vastaajia on pyydetty pohtimaan tulevaisuutta 10–20 vuoden aikajänteellä.

Liite 2: Kyselylomake

Tulevaisuusbarometri 2025 Kyselylomake

1. Suomalaisten ajatukset tulevaisuudesta

Tulevaisuusbarometrilla tutkitaan kansalaisten tietoisuutta ja suhtautumista tulevaisuuteen ja tulevaisuuden erilaisiin kehityssuuntiin sekä tulevaisuuteen vaikuttamiseen. Kyselyssä tulevaisuudella tarkoitetaan noin 10–20 vuoden aikajänteellä tapahtuvia asioita.

1. Kuinka usein ajattelet tulevaisuutta?

1. Päivittäin (A)
2. Viikoittain (A)
3. Joskus (B)
4. Harvoin (B)
5. En juuri koskaan (B)
6. En osaa sanoa

1.A Jatkokysymys (jos 1. = 1 tai 2): Mihin asioihin liittyen ajattelet tulevaisuutta Voit valita useita.

1. Oma arki
2. Työ ja opiskelu
3. Oma asuinympäristö
4. Suomi / suomalainen yhteiskunta
5. Maailma / globaalit kysymykset
6. En osaa sanoa

1.B Jatkokysymys (jos 1. = 3, 4 tai 5): Mikä estää sinua ajattelemasta tulevaisuutta? Voit valita useita.

1. Ei ole aikaa
2. Tulevaisuus ei kiinnosta
3. Nykyisyydessäkin on jo tarpeeksi
4. En koe asiaa olennaiseksi.
5. Muu, mikä
6. En osaa sanoa

2. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavasta väittämästä?

1. Tulevaisuus kiinnostaa minua
2. Meidän on mahdollista vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu
3. Voin itse vaikuttaa siihen, millaiseksi oma tulevaisuuteni muodostuu
4. Tiedän, millä keinoilla voin vaikuttaa tulevaisuuteen

[Asteikko: Täysin samaa mieltä – Jokseenkin samaa mieltä – En samaa enkä eri mieltä – Jokseenkin eri mieltä – Täysin eri mieltä – En osaa sanoa]

3. Millaisena näet tulevaisuuden (10–20 vuotta nykyhetkestä)?**Valitse parhaiten omaa näkemystäsi kuvaava vaihtoehto.**

1. Pelottaa, näen siellä paljon uhkakuvia
2. Odotan innolla, näen siellä paljon mahdollisuuksia
3. Välillä pelottaa, välillä odotan innolla
4. Ei kiinnosta, elän tätä päivää
5. En osaa sanoa

4. Mikä tulevaisuudessa pelottaa tai huolettaa?

[avoin] + En osaa sanoa

5. Mikä tulevaisuudessa innostaa?

[avoin] + En osaa sanoa

6. Vastaa janalla.

- Millaisena näet henkilökohtaisen tulevaisuutesi verrattuna nykyhetkeen?
- Millaisena näet nykyisen asuinkuntasi tulevaisuuden?
- Millaisena näet Suomen tulevaisuuden?
- Millaisena näet ihmiskunnan tulevaisuuden?

[Asteikko: Paljon parempi – Parempi – Ei parempi eikä huonompi – Huonompi – Paljon huonompi]

2. Demokratia, valta, päätöksenteko ja tulevaisuus**7. Kansalaisille: Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavista väittämistä:**

- Päätäjillä on innostavia visioita asuinkuntani tulevaisuudesta.
- Päätäjillä on innostavia visioita hyvinvointialueeni tulevaisuudesta.
- Päätöksenteossa huomioidaan riittävästi päätösten pitkän aikavälin vaikutuksia.
- Voin osallistua riittävästi keskusteluun asuinkuntani tulevaisuudesta.
- Voin vaikuttaa asuinkuntani tulevaisuuteen.
- Tiedän, millä keinoilla voin vaikuttaa asuinkuntani tulevaisuuteen.

[Asteikko: Täysin samaa mieltä – Jokseenkin samaa mieltä – En samaa enkä eri mieltä – Jokseenkin eri mieltä – Täysin eri mieltä – En osaa sanoa]

7. Päätäjille: Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavista väittämistä:

- Päätäjillä on innostavia visioita asuinkuntani tulevaisuudesta.
- Päätäjillä on innostavia visioita hyvinvointialueeni tulevaisuudesta.
- Päätöksenteossa huomioidaan riittävästi päätösten pitkän aikavälin vaikutuksia.
- Kansalaisten näkemyksiä tulevaisuudesta huomioidaan päätöksenteossa riittävästi.
- Tiedän, millä keinoilla voin vaikuttaa asuinkuntani tulevaisuuteen.
- Tiedän, millä keinoilla voin vaikuttaa hyvinvointialueeni tulevaisuuteen.

[Asteikko: Täysin samaa mieltä – Jokseenkin samaa mieltä – En samaa enkä eri mieltä – Jokseenkin eri mieltä – Täysin eri mieltä – En osaa sanoa]

3. Tulevaisuuden mahdolliset kehityskulut

8. Kansalaisille: Miten arvioit seuraavien asioiden vaikuttavan omaan elämääsi ja hyvinvointiisi 10 vuoden aikajännteellä?

8. Päättäjille: Miten arvioit seuraavien asioiden vaikuttavan hyvinvoinnin edellytyksiin oman kuntasi/alueesi näkökulmasta 10 vuoden aikajännteellä?

[Asteikko: 1 Vaikuttaa erittäin kielteisesti – Vaikuttaa jossain määrin kielteisesti – Neutraali – Vaikuttaa jossain määrin myönteisesti – 5 Vaikuttaa erittäin myönteisesti]

Yhteiskunnan yhtenäisyys

1. Väestö muuttuu monikulttuurisemmaksi
2. Syntyvyys Suomessa vähenee
3. Väestö keskittyy kasvukeskuksiin
4. Ihmisten välinen eriarvoisuus kasvaa
5. Alueelliset erot kasvavat

Hyvinvointi

1. Väestö ikääntyy ja Suomen ikärakenne muuttuu
2. Julkiset palvelut digitalisoituvat
3. Julkisiin palveluihin on käytettävissä entistä vähemmän rahaa
4. Luonnon merkitys hyvinvoinnille ymmärretään entistä paremmin

Suhteemme ympäristöön

1. Ilmasto kuumenee ja äärisäät yleistyvät
2. Luonnon monimuotoisuus vähenee
3. Yhdyskuntasuunnittelussa huomioidaan luontoympäristöjen säilyttäminen
4. Opimme käyttämään luonnonvaroja vastuullisesti tuotteissa ja palveluissa

Teknologian kehitys

1. Tekoälystä tulee osa arkea
2. Tekoäly muuttaa osaamistarpeita työelämässä
3. Terveysteknologiat tukevat ennakoivaa terveydenhoitoa
4. Ihmisistä kerätään entistä enemmän dataa

Talouden kestävyys

1. Suomen talouskasvu jatkuu heikkona
2. Suomalaiset innovaatiot luovat talouden kasvua
3. Suomessa on hyvät edellytykset yrittää ja tehdä töitä
4. Työelämä edellyttää jatkuvaa uusien asioiden oppimista

Demokratian tila

1. Dataa käytetään enemmän päätöksenteon tukena
2. Demokratian asema länsimaissa on koetuksella
3. Tunneperustainen vastakkainasettelu lisääntyy politiikassa
4. Luottamus päätöksentekoon heikkenee

9. Mitkä seuraavista tahoista vaikuttavat eniten Suomen tulevaisuuden suuntaan?**Voit valita useita.**

1. Valtionhallinto
2. Puolueet
3. Perinteinen media
4. Mielipidevaikuttajat
5. Kunnat ja kaupungit
6. Yritykset
7. Tutkimus- ja oppilaitokset
8. Kansalaisjärjestöt
9. Työmarkkinatoimijat
10. Kansalaiset
11. Kulttuuritoimijat
12. Säätiöt ja muut rahoittajat
13. EU
14. Muu, mikä?
15. En osaa sanoa

10. Mitkä seuraavista asioista vaikuttavat eniten arjen hyvinvointiisi seuraavien kymmenen vuoden aikana? Voit valita useita.

1. Oma/läheisten terveys
2. Sosiaaliset suhteet
3. Kulttuuritarjonta eri muodoissaan
4. Toimeentulo
5. Luottamus tulevaisuuteen
6. Merkityksellinen tekeminen
7. Turvallisuus
8. Turvallisuudentunne
9. Muu, mikä?
10. En osaa sanoa

11. Mitkä seuraavista asioista haluaisit nähdä toteutuvan seuraavien 10 vuoden aikana? Voit valita enintään viisi asiaa.

1. Ilmaston lämpeneminen saadaan pysäytettyä
2. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen saadaan pysäytettyä
3. Jätteiden määrän kasvu saadaan pysäytettyä
4. Tasa-arvo on Suomessa vahvaa
5. Vastakkainasettelu suomalaisten parissa vähenee
6. Ihmisten luottamus toisiinsa ja viranomaisiin on vahvaa
7. Hyvinvointivaltio Suomessa saadaan säilytettyä
8. Hyvinvointipalvelut ovat kaikkien saatavilla
9. Löydämme uusia, demokraattisia tapoja toimia ja tulla kuulluksi
10. Teknologian hyödyt jakautuvat tasaisesti ja tasa-arvoisesti
11. Datan hyödyntäminen on reilua ja läpinäkyvää ja ihmiset luottavat digitaalisiin palveluihin
12. Vauraus jakautuu reilusti ihmisten kesken
13. Työpaikkoja syntyy lisää ja kaikille löytyy töitä
14. Talousjärjestelmää uudistetaan ympäristön kannalta kestäväksi
15. Julkinen talous saadaan tasapainoon ja velan ottamista hillittyä
16. Pandemioihin osataan tulevaisuudessa varautua
17. Kansallinen turvallisuus on korkealla tasolla
18. Lasten ja nuorten hyvinvointi on parantunut
19. Muu, mikä?
20. Ei mikään
21. En osaa sanoa

12. Mitkä seuraavista asioista ovat tärkeimpiä miettiessäsi ketä äänestät seuraavissa vaaleissa? Voit valita enintään viisi asiaa.

1. Ilmaston lämpeneminen saadaan pysäytettyä
2. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen saadaan pysäytettyä
3. Jätteiden määrän kasvu saadaan pysäytettyä
4. Tasa-arvo on Suomessa vahvaa
5. Vastakkainasettelu suomalaisten parissa vähenee
6. Ihmisten luottamus toisiinsa ja viranomaisiin on vahvaa
7. Hyvinvointivaltio Suomessa saadaan säilytettyä
8. Hyvinvointipalvelut ovat kaikkien saatavilla
9. Löydämme uusia, demokraattisia tapoja toimia ja tulla kuulluksi
10. Teknologian hyödyt jakautuvat tasaisesti ja tasa-arvoisesti
11. Datan hyödyntäminen on reilua ja läpinäkyvää ja ihmiset luottavat digitaalisiin palveluihin
12. Vauraus jakautuu reilusti ihmisten kesken
13. Työpaikkoja syntyy lisää ja kaikille löytyy töitä
14. Talousjärjestelmää uudistetaan ympäristön kannalta kestäväksi
15. Julkinen talous saadaan tasapainoon ja velan ottamista hillittyä
16. Pandemioihin osataan tulevaisuudessa varautua
17. Kansallinen turvallisuus on korkealla tasolla
18. Lasten ja nuorten hyvinvointi on parantunut
19. Muu, mikä?
20. Ei mikään
21. En osaa sanoa

Taustatiedot kansalaisilta:**Sukupuoli****Ikä****Alue/postinumero****Jos eduskuntavaalit olisivat nyt, minkä puolueen tai ryhmittymän listoilla olevaa ehdokasta äänestäisit?**

1. Kansallinen Kokoomus - KOK
2. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue - SDP
3. Suomen Keskusta - KESK
4. Vihreät - VIHR
5. Perussuomalaiset - PS
6. Vasemmistoliitto - VAS
7. Ruotsalainen kansanpuolue - RKP
8. Kristillisdemokraatit - KD
9. Sininen tulevaisuus
14. Liike Nyt
10. Joku muu puolue tai ryhmittymä
11. En äänestäisi
12. En osaa sanoa
13. En halua sanoa

KOULUTUS**Mikä on koulutuksesi?**

1. Perus-, kansa- tai keskikoulu
2. Ammatillinen perustutkinto, ammattikoulu
3. Ylioppilas
4. Opistoasteen ammatillinen tutkinto
5. Ylempi opistoasteen tutkinto, ammattikorkeakoulututkinto, alempi yliopiston tai korkeakoulun akateeminen tutkinto
6. Yliopiston ja korkeakoulun ylempi akateeminen tutkinto tai korkeampi
7. Muu

TALOUDELLINEN TILANNE**Miten kuvaisit omaa ja perheesi taloudellista tilannetta ja käytettävissänne olevaa rahamäärää tällä hetkellä?**

1. Tulen/tulemme erinomaisesti toimeen
2. Tulen/tulemme melko mukavasti toimeen
3. Pärjään/pärjäämme, kun teen/teemme ostokset harkiten
4. Joudun/joudumme ajoittain tinkimään ostoksista
5. Joudun/joudumme tinkimään lähes kaikesta
6. En osaa sanoa

Taustatiedot päättäjiltä:**Sukupuoli:****Ikä:****Postinumero:****Mitkä seuraavista kuvaavat sinua? Valitse kaikki vaihtoehdot, jotka kuvaavat sinua.**

- 1 Kunnanvaltuutettu
- 2 Kunnanvaltuuston puheenjohtaja
- 3 Kunnanhallituksen jäsen
- 4 Aluevaltuuston jäsen
- 5 Aluevaltuuston puheenjohtaja
- 6 Aluehallituksen jäsen

SITRA

SITRAN SELVITYKSIÄ 246

Sitran selvityksiä -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

ISBN 978-952-347-408-6 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11–13
PL 160
00181 Helsinki
Puh. 0294 618 991